

PAVLO DABIAK
1133 N. FRANCISCO AVE.
CHICAGO, ILL. 60622, U.S.A.

Українське Козацтво

РІК IX

КВІТЕНЬ — ЧЕРВЕНЬ, 1972 Р.

Ч. 2 (20)

ПАВЛО ПОЛУБОТОК

Наказний Гетьман України в р.р. 1722 - 1724

Великий український патріот. Він домагався повернення Україні прав і вольностей козацьких. За те з наказу московського царя Петра I-го був ув'язнений в Петропавлівській фортеці, де й помер 18-го грудня 1724 р.

«УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО»
квартирний
Українського Вільного Козацтва

„UKRAINSKE KOZATSTVO”
Veterans' Brochure
Ukrainian Cossack Brotherhood

Редагує колегія:

Головний редактор і адміністратор — Антін Кущинський,
заступники: Михайло Петруняк і Павло Бабяк; технічний редактор:
Любомир Кузик; члени: Володимир Засадний і Василь Івашук.

Address:

„UKRAINSKE KOZATSTVO”
2100 W. Chicago Ave.
Chicago, Ill. 60622 — USA

З М І С Т чис. 2 (20) :

Великодній привіт Генерального Капеляна УВК	Ст. 1
Богдан Лепкий — «Ой пуцу я співанки»	4
Наказний Гетьман Павло Полуботок	5
Лев Биковський — До історії початків УВК в 1917 р.	7
Іван Панченко — Перший Український Корпус	8
Іван Калинович — Козацька помста	17
Антін Кущинський — «Літаюча » сотня УВК в Кременчуці	20
Українське море	25
Святослав Шрамченко — Божа кара	26
Іван Хміль — «Молитва янгола»	29
Розстріл Великої Козацької Ради й козаків	30
В. Лисенко - Б. Дніпровий — Червоні маки	32
Михайло Ліщинський — «Пелюстку маку, вітре, принеси»	33
Василь Ємець — Театральна бутафорія чи символ козацької слави	34
Левко Р. Суслик - Прочитайте всі — на тему дня!	38
УВК на 55-му році свого існування	40
Журнали й часописи	44

СТАВАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКАМИ «У. К.» НА 1972-Й РІК

Річна передплата:

для ЗСА і Канади 5. доларів, для Південної Америки 15 нових аргентинських пезів, для Австралії 3.50 австралійських доларів, для Англії 2 фунти, а для інших країн рівновартість 5 дол. ЗСА. Ціна окремого числа 1.25 дол. ЗСА.

Закликаємо всіх організованих і неорганізованих прихильників Козацької Ідеї за порогами Батьківщини підтримувати і далі наш журнал своїми бодай найменшими фінансовими дарами. Завдяки тому видання журналу, як і до цього часу, не буде мати дефіциту ні жодних боргів, хоч кошти друку й поштові видатки ще далі ростуть.

Редакція і Адміністрація «У. К.»

Передрук дозволено з поданням джерела.

Українське Козацтво

РІК IX

КВІТЕНЬ — ЧЕРВЕНЬ, 1972 Р.

Ч. 2 (20)

ВЕЛИКОДНІЙ ПРИВІТ ГЕНЕРАЛЬНОГО КАПЕЛЯНА УВК

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Те, про що обіцяв Господь Адамові й Єві після гріхопадіння, сталося. Сили диявола знищені. Христос силою свого Божества Воскрес з мертвих.. Правду не могли люди знищити на хресті й здушити в темному гробі. Ця правда перемогла світ, ця правда є найбільшою істиною, що перевищує навіть правду нашого існування та існування того, що нас оточує. «Коли Христос не воскрес, то й проповідь наша непотрібна, й віра наша даремна» (1 Кор. 15, 14) читаємо в Ап. Павла. Правдивовіруючі відчують цю правду в своєму серці, бо марно в день Воскресення сповнюємось великою радістю під впливом якої старші молодіють, середні стають юнаками, а юнаки дітьми. Все минуле знову проходить нам перед очима.

Вороги нашої віри від віків стараються захитати велику правду Воскресення. Одні з них говорять, що Христос на хресті не вмер, а тільки зомлів і потім в гробі ожив, другі, що мертве Тіло Христа вкрали апостоли й видали Його за Воскресшого, а треті твердять, що Тіло Христове винесли з гробу самі жида, що ошукали апостолів, які були переконані, що Він воскрес з мертвих.

Але дивні й повні неправди ці розважування ворогів. На хресті з пробитого ребра Господа потекла кров і вода — ознака смерті. По воскресінні Господь з'явився апостолам при замкнених дверях та став невидимим. Це свідчить, що Тіло Його вже було не звичайним смертним, а таким, що перемогло смерть. Св. Апостоли майже всі прийняли мученицьку смерть за Христа, що було б неможливим, коли б вони мали в себе мертве Тіло Христове й були переконані, що Христос не Воскрес. Не винесли мертвого Тіла з гробу й жида, які так скоро після Воскресення Христа виступили проти християнства та які безумовно показали б народові мертве Тіло Христове, або на це вказували б своїх

антихристиянських проповідях. Але цього не було. Тіло Господа було покладене в камінному гробі, вхід до якого привалено тяжким камінням, запечатано урядовою печаткою і приставлено військову сторожу. Але сила Божа відвалила тяжкого каменя, зірвала печатку й розігнала сторожу. Воістину Христос Воскрес. Його бачили Св. Апостоли на протязі 40 днів. Він з'являвся не тільки Апостолам, а й більшій кількості вірних. Він з'являвся більше як сотні братам (I Кор. 15, 6). Апостоли разом з Ним споживали їжу, оглядали Його рани, тому апостол Іван пише: «Ми проповідуємо те, що бачили, те що чули й те що руками нашими доторкали» Чудо Воскресення не відкидали й деякі вороги християнства. Так, напр. жидівський історик I-го віку Йосип Флавій пише в своїх творах: «Він з'явився на третій день знов живим згідно з пророкуванням пророків, що переповідали про це та про другі многі чудеса Його». Поганський письменник Ів. Тал говорить, що в 18-й рік панування Тиверія в час полудня розповсюдилася по землі темнота. Це було в рік і час смерті Ісуса Христа. Флегонт, письменник з 2-го віку згадує про затьміння сонця й землетрус в часі смерті й Воскресення Христа. Саме чудо скорого розповсюдження християнства є найбільшим доказом Правди Воскресення.

Наш український народ трердо вірить в чудо Воскресення. Довгі страждання нашого народу не захитали в нього віри в Воскресення. Пошарпана безбожжям наша молодь рветься до Христа, а це найбільша основа нашої сили й національного Воскресення.

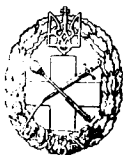
В день Воскресення Господнього, сердечно вітаю Високодостойних Духовних Капелянів, Почесного і Військового Отаманів, Почесних Козаків, Генеральну Управу, Гонорову Раду УВК, Нагородну Раду Хреста Українського Козацтва, Обласних і Станичних Отаманів з їх Управами, Редакцію й Адміністрацію «Українського Козацтва», все Козацтво й прихильників Української Козацької Ідеї!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

† І О В

Генеральний Капелян У.В.К.

Року Божого 1972-го, квітня 9-го дня
Курітіба — Парана, Бразилія.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

У ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ СВІТЛОГО ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВОГО засилаю сердечний привіт Військовому Отаманові УВК, всім Побратимам Членам Генеральної Управи, Начальним Капелянам: Високопреосвященнішому Архієпископові Йову, о. Мітратові Генералові Василю Лабі, Всьому Козацькому Побратимству і Посестрицтву з побажаннями в доброму здоров'ї дочекатися наступного СВІТЛОГО ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВОГО.

ПАВЛО ШАНДРУК

Генерал. Штабу Генерал - Полковник

З НАГОДИ СВІТЛИХ СВЯТ ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВОГО сердечно вітаємо Дорогих Владик Генеральних і Всіх Панотців Козацьких Капелянів, Високостойкого Почесного Отамана Ген. Штабу Генерал - Кошового Павла Шандрука, Всіх Високошановних Почесних Козаків, Гонорову Раду УВК, Нагородну Раду Хреста Українського Козацтва, Обласних і Станичних Отаманів з їхніми Управами та всіх Посестер Побратимів з їхніми Достойними Родинами й всіх Прихильників Козацької Ідеї нашм традиційним:

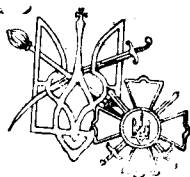
ХРИСТОС ВОСКРЕС!

ВОІСТИНУ ВОСКРЕС!

В ці дні найбільшого чуда перемоги життя над смертю, добра над злом, правди над неправдою бажаємо Вам від глибини душі міцного здоров'я на многі літа, радісного настрою та піднесення й утвердження віри, що –

ВОСКРЕСНЕ ВІЛЬНА УКРАЇНА І НАША
КОЗАЦЬКА СЛАВА!

З Генеральною Управою УВК і Редакцією «У. К.»
ВІЙСЬКОВИЙ ОТАМАН

Богдан Лепкий

Ой пушу я співанки
Най летять по полі,
Та най дзвонять як дзвінки
Пісню щастя й волі.

Та най будять з дрімоти
Заспані повіки.
Чи ви хочете, брати,
Спати так на віки?

Подивіться хмаролім
Он навис над нами —
Розвалить наш дряхлий дім
Й понесе світами.

І розмече по степу
Змервлену солому.
Гей! Беріться за - вчасу
До направи дому.

Посмотріть, чи крепкий зруб,
Розширять комори,
Що часу сторошив зуб
Най скріплять підпори.

Ширші двері просічіть,
Розширять віконця,
Більше воздуха впустіть,
Більше світла, сонця.

Та не стійте близь воріт,
Як які приблуди.
Хто собі здобуде світ,
Той в нім паном буде.

До сильних належить світ
Сили вам добути!
Ви собі вже раз скажіть
«Бути, чи не бути.»

А не вийте як діди:
«Бідні ми, нещасні.»
Вирятують вас з біди
Ваші руки власні.

Той, кого болить наш біль
Най іде враз з нами,
Зерно з зерном, а кукіль
Най летить світами.

Ой пушу я співанки,
Най ідуть по полі
Та най дзвонять, як дзвінки
Пісню щастя й волі.

Цей вірш Богдан Лепкий написав в 1902 році, його ідейна символіка є актуальною сьогодні.
Редакція «У. К.»

ХТО БОРНЮ ВЕДЕ — ПОБОРЕ,

ХТО ТЕРПИТЬ ЛИШ — ТОМУ ГОРЕ!
Богдан Лепкий

НАКАЗНИЙ ГЕТЬМАН ПАВЛО ПОЛУБОТОК

В цьому нарисі з історії України торкнемось початків XVIII-го сторіччя.

Програний бій Гетьмана Івана Мазепи і його союзника шведського короля Карла XII-го під Полтавою мав для України катастрофальні наслідки. Переможець — московський цар Петро I-й сіяв жах і смерть серед українських старшин і тодішньої української інтелігенції та взагалі серед козацтва, що мали на собі хоч прикмету участі в замірах Гетьмана вирвати Україну з московських пазурів і повернути українському народові волю.

До перемоги під Полтавою і сам цар — особа брутальна й жстока — всежтаки подекуди рахувався з Україною, як з окремим самобутнім краєм. Україна ж мала свого виборного Гетьмана, мала своє окреме козацьке військо, свої суди й самоуправу, а значить таки була державним самоствором. Після ж бою під Полтавою з 1709 році все нараз змінилось. Поперше, вже на наказ царя „обібрано” Гетьманом старого вже віком полковника Івана Скоропадського, хоч був і інший кандидат в особі значно молодшого віком, енергійного Чернігівського полковника Павла Полуботка, який, до речі, був Наказним Гетьманом ще за часів гетьманування Івана Мазепи.

Але Гетьман Іван Скоропадський, поміраючи, таки доручив гетьманування, поки обрано буде нового Гетьмана, Полковникові Полуботкові і настановив його Наказним Гетьманом. Полуботок послав до царя військових товаришів Семена Рубця і Василя Биковського прохати, щоб дозволено було скликати раду для обрання Гетьмана. На те прохання було прислано до Генеральної канцелярії слідуючий

царський указ 23 червня 1722 року: „Всім відомо, що від часів першого Гетьмана Богдана Хмельницького, аж до Скоропадського, усі Гетьмани були зрадники, і біду терпіла від того Московська держава... Ще свіжа пам'ять за Мазепу... Через це треба ще знайти на посаду гетьманську дуже відомого чоловіка, аж доти, для користи вашого краю, встановляємо уряд (Малоросійську Колегію), що має нагаз усе робити по інструкції. Справа спинятися не буде, а тому про ці вибори Гетьмана докучати не належить.”...

Тяжкі і страшні часи прийшли на Україну. На Україні було розташовано залоги великого московського війська, утримувати його повинно було українське населення, на Московщину з України наказано відсилати великі контінгенти хліба, рогатої худоби й безрогів. Україні заборонено провадити торгівлю з закордоном, а дозволено лише з Московщиною і то при оплаті високого мита. Цим свідомо нищився добробут нашого населення й підривалась економіка країни. Окрім того, заведено було усякі грошові побори у царську казну. Через все це не можна було „не докучати” і Полуботок знов послав до царя послів з таким самим проханням, як і раніше. Але цар вже намислив знищити окремішність України. А в той час голова Малоросійської Колегії бригадир Вельямінов поскаржився цареві Петрові на Полуботка і українську старшину, що вони суперечать і протиставляться заходам його, щоб Україну зрівняти з Москвою. Через це Петро прислав наказ Полуботкові, Генеральному Писареві Савичу та Генеральному Судді Чорнишу, передати всі справи й свої уряди Колегії і не-

гайно їхати до Петербургу. Другим указом зроблено князя Голіцина головним начальником усього українського козацького війська. Цим вже геть скасувалося значення Гетьмана й Генеральної Старшини. Боячись, щоб поміж козаками з того приводу не вишло якоїсь ворохобні, Голіцин вивів усі українські полки в степ, начеб то для того, що була якась небезпека від татар.

Полуботок зі старшиною прибули у Петербург і там подали цареві свої домагання. Розсердившись на таку упертість української старшини, Петро послав бригадира Румянцева дізнатись на Україні, чи правда, що весь український народ хоче виборів Гетьмана. Провідавши про це, Полуботок зараз же вирядив на Україну військового товариша Василя Биковського з листом, в якому сповіщав, як треба відповідати Румянцеву, коли він почне ті допити, що йому доручив цар. Але в той час виведені „проти татарів” українські полки козацькі зібралися коло річки Коломаку. Найстаріший і найбільш поважний Миргородський полковник Данило Апостол написав прохання до царя, щоб стверджено було права і вольності козацькі і щоб було обрано Гетьмана. До прохання він додав багато підписів старшини й козацтва. Те прохання таємно доставив в Петербург козацький канцеляриста Романович і подав його особисто цареві, коли той виходив з церкви. Прочитавши ті петиції та побачивши велику силу підписів під ними, цар з великим гнівом і люттям наказав генералові Ушакову арештувати й посадити в Петро-Павлівську кріпость тих, що були в Петербурзі: Наказного Гетьмана Полуботка, Савича та Черниша та всіх українців, що були з ними. Це, мабуть, були перші політичні в'язні в тій твердині. Як тільки їх було арештовано, зараз же поїхав на Україну бригадир Румянцева, котрому було наказано забрати навіть все листування схопленої стар-

шини. Але Полуботок вспів сповістити і про це кого належить через свого челядника Миколу Лаговича. 15 березня 1724 року повернувся з Глухова Румянцева і, як тільки він прибув до Петербургу, не привізши з собою всього того, за чим його послано, то зараз же почалися допити в'язнів. За головного проводиря справи, за яку було ув'язнено українську старшину, вважали Наказного Гетьмана Павла Полуботка. В історичних оповіданнях залишилась вістка, що сам цар Петро приходив у в'язничу келію до Полуботка на допити. Інші оповідання кажуть, що до Полуботка приходив посланий царем якийсь чернець. Але незломний у своїх домаганнях герой Гетьман Павло Полуботок тільки покликався на Божу волю і сказав: „Нехай Всевишній розсудить Павла з Петром!” Допити Полуботка так і кінчилися, бо 18-го грудня, а по других даних 27 грудня 1724 року він помер в тій кріпості. Його було поховано коло церкви Св. Самсонія за Малою Невою.

Його долю поділили і інші полуботківці, що їх було привезено з України і запроторено також до Петро-Павлівської твердині, а між ними також реєнт Генеральної Військової Канцелярії Дмитро Володковський та переяславський наказний полковник Карпека. Решта промучилась в тюрмі до смерти Петра, що наступила за прощом Полуботка вже на початку 1725 р. Ще кілька літ просиділи вони в Петербурзі, як інтерновані, а коли дехто й вернувся на Україну, то мусів залишити в Петербурзі свою рідню, як закладників. Отже, щось подібного, як водиться і тепер в ССРСР...

Використана література:

Микола Аркас: Історія України. Київ-Ляйпціг, 1920 р.
Велика Історія України. Вид. Івана Тиктора, Львів-Вінніпег, 1948 р.
та інші матеріали.

Лев Биковський

ДО ІСТОРІЇ ПОЧАТКІВ УВК В 1917 Р.

В ч. 4 (18) „У. К.” за жовтень-грудень 1971 року поміщено цінний спогад Івана Тримайла про Семена Гризла, Отамана Вільного Козацтва на Звиногородщині у 1917 році. В ім'я історичної і географічної правди слід в ті спомини внести поправку.

Семен Гризло не був „першим організатором УВК”. Таким був козак СМОКТИЙ з села Гусакової Звиногородського повіту. Він мав цю думку про відродження козацтва ще до 1917-року. Він, власне, зорганізував УВК в його початках. Щойно на першому ширшому зібранні (сходинах) УВК Смоктій відійшов, не знаю чому, від дальшої організації і збори вибрали на Отамана УВК Семена Гризла, козака з Калниболот (Екатеринополя) Звиногородського повіту. Тодішні обсерватори пояснювали це тим, що

Смоктій був ідеалістом, мав за м'який характер. Семен же Гризло був більш практичний і його характер відповідав більше настроям і рівневі загалу нововідродженого козацтва. Отже він був першим офіційним Отаманом, але не організатором, прибув на готове і продовжував справу розпочату Смоктієм.

Рівнож організація УВК почалася не з села „Усаково”, а з села Гусакової, де жив власне і діяв Смоктій. Всі ці села я добре знаю — Вільховець, Гусакова, Кобринова, Залеське і інші.

Замітка Ів. Тримайла про Семена Гризла, оскільки мені відомо, є першою того роду заміткою, бо досі навіть імені Гризла не знали, не кажучи про дальші його події. Це цінні, досі невідомі матеріяли поміщені в „Українському Козацтві”.

ВОЮВАЛИ БДЖОЛАМИ

Навкруг селища Надії розкинувся вал. Його ще зараз добре видно. Через ліс він іде на Хлипівку і до Богуславських лісів. Кажуть, що це козацький вал. Він відділяв Україну від чистого поля, де блукали ватаги кочовників, що нападали на наших людей... Вієсько степовиків було на конях. От наші люди й придумали воювати бджолами.

Наїде степовиків сила-силенна. Стануть під стіною і гирляються, а наші люди тоді як почнуть кидати дуплянки. В кожній до десяти тисяч бджіл. Пасічники Безвідні або, як їх на-

зивають, Медові могли кинути до шести мільйонів розлукчених бджіл.

Коней бджола страх не любить, та й коні шаленіють від її укусів.

Дві-три бджоли вкусять коня і його не втримаєш!

Чоловіка вдарить декілька — теж не полізе на вал!

Не треба було ні бомби, ні атома!

(Записано у с. Моринця
від О. Самійленка)

«Хто стріляє в минуле з рушниць в того майбутнє вистрелить з гармати»
— каже мудра аджарська приповідка.

Слово «Москва» фінського походження, — воно означає «смердюча вода».

Іван Панченко

Поручник Дієвої Армії У. Н. Р.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ КОРПУС

27-го квітня 1967 року минуло півстоліття з дня постанови І-го Українського Корпусу, яким командував Генерал - Лейтенант Павло Скоропадський. І-й Український Корпус відіграв визначно велику роллю в обороні молоді України Держави. В грудні 1917-го року не допустив до м. Києва 2-го Гвардійського Корпусу большевицької армії, метою якого було зайняти м. Київ, розігнати Українську Центральну Раду і завести свою владу і порядок. Дозволимо собі покликатися на вислови прихильної opinii про І-й Український Корпус авторитетних чинників у Визвольних Змаганнях. Колишній Міністр Української Народної Республіки Св. Пам. Микола Ковалевський на сторінках своїх споминів під заголовком „При джерелах боротьби” — ст. 318 — згадує: „Так чи інакше корпус, яким командував генерал Скоропадський, творив на Правобережній Україні досить сильну заслону проти большевицьких російських формацій і був ніби островом мілітарної дисципліни і сили в хаосі розкладу й деморалізації південнозахідного фронту. В цьому велика заслуга будучого гетьмана перед українською справою, заслуга, якої не можна забувати або зменшувати”.

А Св. Пам. д-р Микола Шлемкевич в своїй праці „Українська синтеза чи Українська громадянська війна” на стор. 32 згадує: „Серед такого потоку анархії держаться ще окремі упорядковані українські острови. Між ними один із сильніших: І-й Український Корпус під командою генерала Павла Скоропадського, що розташований біля Хвастова”.

Андрій Жук — „Українське Козацтво” ч. 3-4 (11-12), стор. 17, стр. 15

знизу, зазначив: „Коли ж столиця України все ж лишалася якийсь час в українських руках, то се була у великій мірі заслуга корпусу генерала Скоропадського й Вільного Козацтва, які ослонявали Київ від напору большевичених мас із заходу, розбрювали большевицькі частини, які під командою Бош сунули на Київ”.

Наша заувага: „Міністр М. Ковальський належав до соціалістів, а тим самим був неприхильно наставлений до гетьмана Павла Скоропадського, але шляхетність його душі правдиво висвітлила і оцінила дію і заслуги генерала Скоропадського. Тезу наших соціалістів, які керували молодого Українською Державою, складаючи винуватину на нарід, за його національну невідомість в добі Визвольних Змагань, ми рішуче відкидаємо. Підставою наших рішучих тверджень - спростовань може послужити факт, що від двохмільйонного вояцтва прибули делегати на Перший Всеукраїнський Військовий З'їзд до м. Києва. Вимогу творити військову силу в обороні Держави — формування українських збройних сил, — ми почули з уст вояків-фронтовиків, які свої вимоги ставили на порядок дня. Це було стихійне відродження українського національного життя. Соціалісти, що були при кермі держави, стояли на протилежному боці барикади щодо творення військової сили. Про це Л. Шанковський „До 50-річчя Української Армії” — „Вісті”, ч. 132 ст. 4, згадує: „Але ще на місяць перед з'їздом (Першим Всеукраїнським) Винниченко помістив був в органі УСДРП дві статті, в яких висловився проти творення української армії (чч. 7 та 10 „Робітничої газети” за 1917 рік). Винниченко писав, що організаторам українсько-

го війська „замиготіли в очах червоні жупани, кунтуші, запахло димом гармат, свіжою кровю, гнилим трупом ... Не своїй армії нам соціал-демократам треба, а знищення всяких постійних армій ...” На жаль, — стверджує пор. Король, — ті погляди поділяла майже вся (українська Л. Ш.) інтелігенція”.

**
*

1915-й рік. Мобілізаційний закон охоплює студіюючу молодь. Студенти-харків'яне Іван Кекало, Іван Панченко, Сергій Семиграй, Степан Вовк — призначені у Нижній Новгород до студентського куріня. До кінця листопада 1915-го року дають нам школу „військової науки”. Часто під час вправ унтер, що провадив науку, ставив питання „хто є ворог родини?” і зараз же відповідав — „ворог родини є жид, соціаліст і студент”. Драконська дисципліна, воєнний час — темперували наші почуття обурення, образи і поминищення гідності. В листопаді цього ж 1915-го року наша чвірка попадає до Чугуєвської Військової школи. По закінченні військової школи нас чотирьох вже з рангою прапорщиків (хорунжого) призначено у 93-й Запасовий Полк, місце постою Царицин. Склад 93-го запасового полку складався з інтелігенції і селян територіяльних земель України. Переважно учителі народних шкіл, а тепер хорунжі, принесли зі собою подих пахучої ріллі, невмирущу українську пісню, а найголовніше живе українське слово, які лунали без утиску і заборони „власть імущих” на широких просторах Царицина. Справжня Україна. Приняли нас новоспечених хорунжих прихильно, приязно, по братерськи. Помагали нам порадами, вказівками у нашому браку знання військового діла.

Червень 1916-го року, нас 4-ох хорунжих направлено до 34-го пішого Армійського Корпусу, яким командував Генерал-Лейтенант Павло Скоропадський. В склад 34-го пішого Ар-

мійського Корпусу входили: 23-тя дивізія — Комдив. Ген. Гандзюк, 104-та дивізія — Комдив. Ген. Крамаренко і 153-тя див. — Комдив. Ген. Клименко. Начштабу Ген. Сафонов. У 23-тій дивізії короткий час шефом штабу був Ген. М. Капустянський. При штабі корпусу Начальником Автоколони був Св. Пам. прапорщик запаса Іван Кобза, мешканець м. Харкова і довголітній голова студентського земляцтва, на ті часи свідомий українець. Мав великий вплив на К-ра Корпусу, а в деяких випадках-постановах був його дорадником. За згодою К-ра Корпусу стягав старшин українців, в першій мірі, студентів Харківчан, ще далеко-далеко до революції. За його рекомендацією і наша чвірка попала до корпусу. По революції стягнув з-над Волги багато полонених У. С. С-ів.

У вересні або й жовтні 1917 року прибув до корпусу Полк. Курах (тодішня ранга Осаул). Обняв посаду Начальника Канцелярії Штабу Корпусу. Штаб Корпусу містився в м. Меджібож над Бугом (в замку). Хор. Івана Кекала призначено помічником молодшого ад'ютанта. Хор. Сергія Семиграя направлено до штабу 153 дивізії Комдив. ген. Клименка, Степана Вовка призначено до 104-ої дивізії Комдив. ген. Крамаренка, Хор. Івана Панченка призначено старшиною для доручень при штабі корпусу. Цією посадою я був захоплений. Надзвичайно добра, безтурботна, жадної відповідалості. Місяця довго не прийшлося зогріти.

Вересень 1916-го року. Вечірні години. Одержую наказ негайно вирушити в розпорядження Пполк. Мудровича, К-ра 612-го Чердинського Полку, який входив у склад 153-ої дивізії. Обняти тимчасово посаду виконуючого обов'язки господаря полку. Призначення схвилювало мене. Приняв наказ з острахом. По перше, збуваюся такої гарної безжурної посади, а по друге, як дам собі раду з новими обов'язками. Наказ-наказом — вико-

ную. 612-й Чердинський полк був розташований у віддалі семи верстов від Меджібожа у селі Голосієво. На год. 9-ту вечора прибув до штабу полку. К-р полку мешкав у отця настоятеля Голосієвської парафії. Пполк. Мудрович (білорус) робив надзвичайно миле враження, не було пихи, що з часта відзначалися старшини російської армії. В постаті пробивалися діло і чин. Приняв мене ввічливо, але з моїх спостережень з недовір'ям і застереженням щодо моєї особи. Був здивований, що штаб корпусу призначив на посаду булавної старшини тільки що спеченого хорунжого. По годинній нараді о. настоятель запросив на вечерю. К-р полку запросив і мене і тоді тільки запропонував мені сісти, бо під час розмови я увесь час стояв. Під час вечері почувався як під гільотиною. Душевний неспокій, страх молодого старшини у товаристві к-ра полку, відчув Пполк. Мудрович. Під час вечері відмовляюся від запропонованої горілки — зазначую, що взагалі не п'ю. У розмові виявилось, що і в карти не граю. Такі мої признання додатньо вплинули на зміну опінії к-ра полку в мою користь і я відчув цю зміну. Одержав похвалу зі заувагою, що у нього були два випадки, що господарі полку були звільнені через п'янство і карти.

Першу ніч перебув я у о. настоятеля. На год. восьму ранку було призначено перебрання господарки полку. Господарка виявила жалюгідний стан, але з часом наполегливою і тяжкою працею господарка була доведена до належного стану. Щоденно у вечірніх годинах мусів ставитися з докладом до к-ра полку про стан господарки. Підкреслюю, що 34-й піший Армійський Корпус зняли з фронту не для українзації, як дуже часто пишуть, а для поповнення його складу після тяжких боїв. В той час про українзацію війська не було мови — це ж був 1916 рік. Корпус стояв у ре-

зерві, а тому к-р полку мав багато вільного часу і присвячував увагу до всіх секторів складу полку, а особливо до господарських справ. Давав поради, як належить провадити господарку. Часами їздив зі мною до корпусного інтенданта. Така подія була не аби яка честь для мене молодого хорунжого, додавала мені сили, енергії і хисту у порядкуванні господаркою.

К-р корпусу мав звичай виїздити на інспекцію полків, не попереджаючи їх. Листопад місяць. Хор. Кекало повідомив мене, що К-р корпусу виїхав на інспекцію полків 153-ої дивізії і є можливість відвідин нашого полку. Про таку подорож к-ра корпусу я поінформував к-ра полку. Полк був приготований до оглядин. Все було організоване, щоби відповідно зустріти к-ра корпусу. К-р полку був у терені на навчанні. Я возився у господарській частині. Оглядинами к-р корпусу був дуже задоволений. За три дні пішли відвідин к-ра корпусу в наказі по корпусу була висловлена подяка Пполк. Мудровичу, к-ру 612-го Чердинського полку, а за зразкове провадження господарки полку Хор. Панченком зокрема. Звернено увагу всім господарям полків на взірцеву господарку нашого полку. Так дослівно звучав наказ по корпусу. Мене затверджено на становищі господаря 612-го Чердинського полку. Мої шанси пішли в гору. 4 карбованці столових, 4 карбованці на коня. Пполк. Мудрович був добрий для мене, а тепер став рідним батьком.

З початком 1917-го року корпус повинен був закінчити поповнення та вирушити на фронтову лінію, але поповнення відбувалося повільно за браком обмундіровання, зброї і інше. Стали доходити чутки про неспокій і революційний настрій народніх мас у Петрограді. В березні 1917 року Хор. Кекало повідомив, що у Петрограді почалася акція революції. Цар Ми-

кола II зрікся престолу, а тим самим — кінець війни. Про цю відомість доложив к-ру полку. Такого змісту вістку к-р полку прийняв ніби спокійно, але зраджували його хвилювання та страх перед наступаючими подіями: упадок дисципліни і порядку. К-р полку збирав на наради старшин, а також і підстаршин. Давав інструкції і вимагав уважнішого ставлення до „сірого” вояка.

Березневі відомості принесли вістку, що у Києві створено Українську Центральну Раду. Така вістка влила у серця українців радість, втіху та переживання особливого зворушення. Натомість росіяни прийняли її з певного роду незадоволенням і обуренням. Пполк. Мудрович прийняв цю вістку радісно та зазначив, що буде і Білоруська Рада. До полку прибувало щоденно більше українців. Це можна було зауважити, коли після молитви лунала українська пісня. В полку було багато старшин за фахом народніх учителів. Вони заснували драм. гурток і співоче товариство. Треба признати, що учителі були тими піонерами, які вчили і ширили українське слово і пісню та зміцнювали національно патріотичну свідомість вояка. До співу ставали старшини, про яких ніхто і ніде не міг припустити думки, що вони українці. Росіли розпочали вихід з полку. Першим виїхав помічник к-ра полку пполк. Кременецький. К-ри курінів пполк. Торбах, Олександрів, Тарапанов, і молодша старшина. К-р полку дуже радо давав відпустки і тому в полку залишилися старшини українці та 4-5 поляків (які в грудні 1917-го року відійшли до польського легіону), 2 артисти білоруси та декілька латишів і литвинів. Білоруси заснували також драмгурток. Між вояками і старшинами прийшло до дружньо-приятельського співжиття. Упадку дисципліни не відчувалося, а навпаки стала дисципліна не зі страху, а

з обов'язку. Підстаршини українці — вишколені кадри, з бойовою підготовкою, знанням військового діла, точні у виконанні обов'язків, та й здібний елемент і тому К-р полку обсаджував ними (підстаршинами) вільні старшинські посади.

20-го квітня 1917 року К-ра Корпусу ген. П. Скоропадського визвано до ставки ген. Корнілова. Одержано наказ 34-ому пішому Армійському Корпусові вирушити на фронт на стику 7-ої і 11-ої армії. К-р корпусу робить революційний крок — наказу не виконує, та видає наказ: 27-го квітня 1917-го року 34-й корпус перейменується на Перший Український Корпус. З цієї датою, отже, і я розпочав військову службу в дієвій українській Армії. Закипіла інтенсивна праця українзації корпусу. Для поповнення українцями полку пполк. Мудрович вислав підстаршин на ст. Проскурів і Деражню для вербування. Акція вербування принесла користь, щоденно прибували до полку вояки, а зі станції Деражня прибула сотня зі старшиною.

З українзації корпусу виникла гостра потреба в поповненні, бо те, що прибувало, було малою кількістю. Від старшин Царицинського гарнізону листовно дістаю відомість, що 93-тій запасовий полк має один маршовий курінь, склад переважно українці. Курінь вишколений, має призначення поповнити Заамурську дивізію, а другий добігає свого завершення вишколу. Цю відомість передав інж. Кобзі, який у свою чергу передав К-ру корпусу. Одержую устний наказ — негайно вирушити до м. Царицина з завданням направити вишколений маршовий курінь в розпорядження першого українського корпусу. Господарку тимчасово здати Сот. Андропову. Щоби не виявити ціль поїздки, одержую командіровку в справі постачання корпусу. Одержую від корпусного інтенданта запотребовання (вимоги) до головної бази постачання у м. Ца-

рищин над Волгою.

В липні 1917 року по прибутті до м. Царицина контактуюся з Хор. Біденком, інформую про ціль мого приїзду. Зорганізовані зустрічі відбувалися у місцевих готелях або ресторанах. К-р маршового куріня після обговорення виявив непохитну постанову перепроводити задум у факт, але на перешкоді стояв брак офіційного наказу, якого не міг дістати. На наступній зустрічі Сот. Соболев, командир маршового куріня, погодився після одержання наказу про вимарш революційним шляхом дістатися з курінем до І-го українського корпусу.

Підхорунжий Павловський обіцяв і взяв на себе обов'язок дістати „липовий” наказ вислати маршовий курінь зі старшинами до кінцевої станції Проскурів. Того ж самого вечора підхор. Павловський виїхав до м. Казані, де перебував Штаб Округи. На дорогу і інші видатки ми зложили певну кількість грошей. На базах постачання був величезний запас різноманітного майна, яке перебувало в тилу, тоді як на фронті все відчувалося брак такого. Мене радо обслуговували, певно тому, що з фронту ніхто не приїздив з запотребованнями. За пару днів було одержане все, на що я мав запотребовання. На кожний рід постачання потрібно було мати окреме запотребовання, яких я мало мав зі собою. Все одержане відразу ладувалося до вагонів, направляючи до ст. Деражня. Хоч К-р 93-го запасового полку Полк. Василь Коробочка (харківщанин) людина дуже мила, а до того свідомий українець, але Сот. Соболев тримав все в таємниці, щоби про зміст заговору не довідався к-р полку.

Субота — ранні години — к-р полку визвав до штабу полку Сот. Соболева та повідомив, що згідно з розпорядженням Штабу Округи о год. 4-й ранком наступного дня (неділя) маршовий курінь № 0048 повинен виїхати на фронт до кінцевої станції Проску-

рів. Курінь має бути обмундирований у „срок” № 1 і озброєний. З курінем має вирушити К-р куріня Сот. Соболев і 5-х старшин. Прибув з Казані підхор. Павловський, веселий і задоволений виконанням своєї місії, але й хвилювався, щоб не вилізло шило з мішка. Про перебіг справи поінформовував мене хор. Біденко, попереджаючи, щоб не був присутній при відході поїзду з курінем на двірці. Тому зараз же вирушив на ст. Джанкой і там чекав на прибуття ешалону з курінем. Поїзд проходив повільно і я вскочив до старшинського вагону.

Радість і тривога об'єдналися разом. Вояки були попереджені, щоб на станціях не виходили з вагонів, заховувалися тихо й спокійно, та щоб по дорозі не зголошувалися до етатних комендантів по харчі, а запаслися на пару днів харчами. Перший раз зголосилися на обід на ст. Полтава. Не зважаючи на короткий постій, наряд довідався, що це українська частина, укітчав наші вагони квітами та українськими прапорцями. Від Полтави ешалон вже став веселий, гамірний, співучий.

Київ прийняв нас на товарову станцію, тому що дорога закладена ешалонами і потрібно було чекати на чергу. Тут прийшло до розбіжності думок щодо дальшої подорожі. Частина старшин пропонувала залишитися у Києві в розпорядження Центральної Ради, інші пропонували їхати згідно маршруту до І-го Українського корпусу. К-р куріня Сот. Соболев підтримував тих, що бажали продовжувати маршрут. Ешалон не міг рушити далі, а тому старшини і полонені був австрійської армії, яких Сот. Соболев вивіз з курінем з Царицина, зголосилися до Центральної Ради. Але в Центральній Раді їм сказали, що війська не потребує, бо воювати немає заміру. Така постановка, охолодивши моральною водою гарячі голови вояків, відсунуло бажання залишатися в Ки-

єві на задній плян. Залишилися у Києві лише українці полонені був. австрійської армії, підхор. Павловський та хор. Біденко. Бунчужний Іленко докладає Сот. Соболіву, що до вагонів козаків приходили агітатори від Пятакова (запеклий ворог української державности) і намовляли повертатися до своїх домів, пропонували грошову допомогу, або залишатися у Києві та переходити до їх пятаківців. Такого роду агітаторів повно на товаровій станції. У розмові з вояками Сот. Соболів відчув брак бадьорого настрою, який існував у Царицині, але послух і дисципліна ще були. Вояки просили Сот. Соболіва яко мога скоріше вирушати з цього гнізда агітаторів. Сот. Соболів з двома старшинами і десятком вояків зголосився у начальника станції і жадав негайно вирядити ешалон на фронт згідно маршруту. Певно послушавши багнета, цієї ж ночі курінь вирушив у дальшу путь.

Станція Проскурів не прийняла нас до розладування, а вислала до Ст. Деражня, в недалекій відстані від с. Голосієво, де стояв наш 8-й Український полк. Телефонічно зв'язуюся з Пполк. Мудровичом, рапортую про прибуття маршового куріня на ст. Деражня, з проханням дати розпорядження. К-р полку віднісся до Штабу Корпусу і одержав розпорядження, курінь у повному складі тимчасово приділити до 8-го Українського полку. До приїзду Пполк. Мудровича на ст. Деражня курінь був виладований, чекав наказу. З полку прибули фірманки, заладували річі і курінь веселяй і бадьорий з піснями рушив і прибув до с. Голосієво. Тут на нас чекала добра вечера, а тому що ми довший час не споживали гарячої страви, вечера була дуже добра.

Курінь тимчасово розташувався у шатрах. Відпочивав два дні. Зроблено „розбивку” призначення. Увесь курінь залишився при нашому 8-му

Українському полку. У Першому Українському Корпусі 612 Чердинський полк дістав назву 8-й Український полк.

На відстані двох місяців від прибуття куріня до полку другий маршовий курінь з Царицина прибув до нашого корпусу, але цей суто революційним чином самовільно змінив маршрут.

За мою успішно пророблену працю, на моє прохання, Пполк. Мудрович дозволив і приділив до господарської частини бунчужного Іленка і стріл. Содальтера, жида, які перебули зі мною військову службу потім у Харківсько-Слобідському Коші і 6-тій Стрілецькій Дивізії. Все одержане з баз постачання у Царицині прийшло в порядку на ст. Деражня. Частину одержаного майна приділено до інших полків. З огляду на те, що полк був значно поповнений, а завдання Першого Українського Корпусу було не стояти трутнями по селах, а зайняти підступи в Україну, затримувати збольшевичені частини, які верталися з фронту, розброювати їх і направляти у Московщину, а всіх бажаючих вояків і старшин приділювати до корпусу, а також охороняти залізниці цього району, то 8-ому Українському полку було призначене місце постою м. Вінниці. По прибуттю полку до м. Вінниці нам приділили Кримські касарні. Розмістилися на ті часи розкішно, як вояки, так і старшини, та господарська частина. Касарні були на той час модерні. Величезний пляц для навчання і тому полк продовжував вишкіл, за яким стежив Пполк. Мудрович.

У м. Вінниці в той час стояли: 17-й збольшевичений запасовий полк силою 5,000 вояків. Керувала полком полкова рада, старшини вже були без „пагонів”, а тому наш полк був їм сіллю в оці. Стояв у Вінниці ще й Армійський обоз до 300 душ, але то були „ратники” (ополченці) другого

порядку, які рекрутувалися переважно із найближчих сіл. Були раді, коли полк відпустив їх по своїх місцях поселення. Була там і стапна сотня до 80 осіб з К-ром сотні мешканцем м. Вінниці. Там же був початок формування польського легіону до 200 осіб. З нашого полку до легіону відійшли всі поляки. 17-й запасовий полк, розагитований большевицькими пропагандистами, творив і для нас певного роду небезпеку і перешкоду у нашій діяльності. З хвилиною арешту на терені касарень пропагандистів полк. Мудрович видав наказ вночі озброїти 17-й запасовий полк і його розбійти. Наказ був блискавично ви-

конаний. Москалів заладували до вагонів та вислали на „родіну”. Українців, які зголосили бажання служити в українській армії, відіслано в розпорядження другої української дивізії. По ліквідації 17-го запасового полку м. Вінниця переродилася. Припинилася ночами безглузда стрілянина, авантурничі вибрики п'яних „салдафонів”, що тинялися по вулицях міста цілісіньку ніч, з їх криками, гукми і вигуками. Вінниця увійшла у спокійне русло життя. Забула при минулі жахливі дні, а особливо ночі. Театри, кіна, ресторани, клуби були відкриті до відвідування публіки.

Козацька стежа.

Знімка з картини олійними барвами, пензля мистця Сотника УВК бл. п. Петра Зінченка з архіву В-тва «Самостійна Україна».

В листопаді 1917-го року одержано донесення нашої розвідки, що на ст. Гнівань-Брайлово стоїть у ешалонах збольшевичений 2-ий Гвардійський Корпус під командою Євгенії Бот

Мета його була йти на Київ, розігнати Українську Центральну Раду та завести свій „лад і порядок”. К-р полку доложив про це К-ру корпусу. Того ж самого дня над вечір прибув до

м. Вінниці ген. Скоропадський з почотом. Полк був належно вишикуваний на пляцу касарень, за виїмком 3-го куріня і кулеметної сотні, які були в службовому наряді. Ген. Скоропадський звернувся до вояків з короткою промовою: „Козаки і старшини! Нас уряд Української Центральної Ради покликав і дав завдання боронити нашу Батьківщину від ворогів. На сьогоднішній час і день нашим ворогом є 2-й Гвардійський корпус. Наш обов'язок знищити ворога і не допустити до м. Києва. З Богом до перемоги!” Залунала „С л а в а !” Ген. Скоропадський від'їхав. Керував акцією роззброєння К-р полку Пполк. Мудрович. Три куріні, дві кулеметні сотні і кінна сотня вирушили на ст. Гнівань-Браїлово і о год. 4 - 5-й ранку прибули на визначене місце, оточили ешалон. На пострах випустили пару серій з кулеметів, кинули пару гранат, що зробило вражіння гарматного обстрілу. Сонна большевицька гвардія, заскочена несподіванкою, не могла зрозуміти, що робиться, почуття страху і непевности опанували їх. Коли почули українську мову, українці вискакували з вагонів без зброї, з проханням прийняти їх до наших військових формацій. Українців можна було числити до 30 - 40 %. Тяжча справа виявилася на двірці. До більшого спротиву прийшло в залі третьої кляси, яка була переповнена п'яними гвардистами та грачами в карти. Вони ж не спали і ставили опір. Висаливши вікна, ми кинули пару гранат. Це зробило переполох серед юрби. Декого з большевиків було вбито і поранено і спротив припинено. Роззброєних москвичів, старшин і козаків, заладовано до вагонів та відіслано у Московщину. Українців відправлено до першої української дивізії до м. Біла-Церква. Процес роззброєння і ліквідації 2-го Гвардійського корпусу за пару годин було закінчено. В цій акції ми здобули гарну кін-

ну сотню на чолі з ротмістром Данильченком. Кіннота в полку нараховувала до 200 шабель. Кулеметну сотню „в'ючну” Кольта з кіньми і новісінською упряжжю. Активну участь приймав і я. Про виконання наказу було повідомлено штаб корпусу.

Під час перебування у Харківському Слобідському Коші, яким командував св. п. інж. Кобза, з його оповідань мені відомо про замір і пляни К-ра Корпусу ген Скоропадського, а саме: він просив Українську Центральну Раду перенести корпус до Києва, а тим самим зліквідувати там московську залогоу. Він хотів розгорнути корпус до 80,000 осіб, обсадити всі підступи з фронту в Україну і збільшених військових формацій не пропускати через територію України. Але це залишилося тільки добрим і побожним задумом та не здійсненим плянуванням, бо на ті прохання ген. Скоропадський не дістав дозволів. На початку січня 1918-го року призначено к-ром корпусу ген. Гандзюка. З його приходом в полках наступили великі зміни. Відійшов від нас Пполк. Мудрович, за яким жалували всі, як за добрим вояком, так і за добре відношення до підлеглих. Нам призначили Полк. Богуславського, який у своїй діяльності заснував полкову раду. Позначився непослух і упадок дисципліни. За два тижні перебування на посаді К-ра полку він ані разу не був на навчанні і не звертав на це жаднісінької уваги. Для добра полку старшина звернулася до штабу корпусу з проханням відкликати полк. Богуславського з посади к-ра полку. Штаб корпусу прихильно полагодив прохання старшин, полк. Богуславського відкликав, а на його місце призначив полк. Сулієва. Цікава постать. Полк. Сулієв приїхав зі своєю „рідною сестрою”, яку не покидав ані на хвилину самітньою. Часами виходив на інспекцію полкових навчань. Були плюси в його діяльності. З його розпоряджен-

ня полкову раду скасовано, дисципліна повернулася до нормального і належного стану. На харчуванні полку було 3,971 вояків. За урядування Пполк. Мудровича я мусів у вечірніх годинах здавати к-ру полка звіт з проробленої денної праці. Коли ж тепер я прийшов з докладом до полк. Сулієва, то він заявив: „для того є день і канцелярія” і після того я з докладом більше не звертався.

За часів постою 8-го Українського полку у м. Вінниці з його дисципліною та виконанням наказів, жадна військова частина не осмілювалася робити спротив при переїзді з фронту, бо той полк був пострахом на всю околицю. Для к-ра полку праці було багато. Крім обов'язків військового характеру, долучилося виконання адміністративного порядку праці — міської. Намагання старшин українців, щоб відкликати полк. Сулієва від командування полком, не мало успіху. Тоді у штабі корпусу всю владу зосередив Начштабу ген. Сафонов — україножер (хоч дехто вихваляє його як прихильника українізації), а українець ген. Гандзюк певно мав малий голос у керуванні корпусом і тому полк. Сулієв залишився при командуванні полком. На мою думку, навал праці для К-ра полку спонукав полк. Сулієва дістати згоду штабу корпусу на перенесення полку, з осідком у м. Умань — постій Софіївка, з метою упорядкування цього району. Це було тоді, коли не стало ген. Скоропадського, як к-ра Першого Українського Корпусу, а св. п. інж. Кобза виїхав, а також опустив ряди корпусу сот. Кочубей.

В початках лютого 1918 року в наказі по полку повідомлено, що 8-й український полк переїздить до м. Умань постій Софіївка, й одночасно оголошено порядок переїзду: Штаб полку, канцелярія господаря полку, перший курінь з кулеметною сотнею, кінна сотня і обоз першого порядку,

другий курінь з кулеметною сотнею, четвертий курінь з кулеметною сотнею. Третій курінь з кулеметною сотнею виконують обов'язки залоги м. Вінниця. Господар полку з немущатровою сотнею і обозом другого порядку залишаються для ладовання до вагонів господарського майна і надіслання його під охороною до місця призначення.

Згідно наказу полк вирушив. Ладовання господарського майна за браком вагонів провадилося повільно. Сім днів відстані після виїзду обозу першого порядку прибув к-р цього обозу, з уст якого ми довідалися про трагедію, яка зустріла наш бойовий і національно свідомий полк. В м. Умані в той час стояв 2-й запасовий полк і якась частина на двірці у вагонах. В перший день подорожі в ночі зник у невідомому напрямкові полк. Сулієв з штабовою канцелярією і грошовою скринькою. Невідомо, що сталося з першим курінем, який був при штабі полку. Другий і четвертий куріні прибули до місця призначення Софіївка і розмістилися, але без засобів харчування, тому що все попало в руки грабіжників. Другим і четвертим курінем командував осаул (тодішня ранга) Соболів, помічник к-ра полку. З огляду на таку ситуацію, припиняю ладовання вагонів.

Положення у м. Вінниці стало нестерпним. З фронту прибувало щораз більше здеморалізованих, збільшених частин і тому 3-й курінь з кулеметною сотнею нашого полку не був в стані виконувати своїх завдань і вирушив у невідомому напрямі. Польський легіон виїхав з м. Вінниці до м. Пітнічани. Положення ставало безнадійним. Залишатися з малою охороною майна було небезпечно. Згідно наказу, заладовують майно на фірманки обозу другого порядку, вирушають до місця призначення Софіївка — рільнична школа. Решту майна передав під охорону етального ко-

менданта. Не вірив оповіданню к-ра обозу першого порядку про трагедію, яка сталася і спіткала частину нашого полку в м. Умані. На власні очі побачив руїну, що її вчинила розагітована і здеморалізована солдатеска. Вікна повибивані, двері порозвалювані, вози поторощені, полеві кухні поперсвертані, живої душі не видно на терені Софіївки.

27-й запасовий полк, довідавшись, що у Софіївці стоїть українська частина, вночі напав на неї, роззброїв, до щенту пограбував, сплюндрував, а хто ставив спротив, заплатив життям. Так загинув помічник к-ра 8-го Українського полку Першого Українського Корпусу Сот. (осаул) Соболів, кадровий старшина, український патріот, який ставив спротив. Були забиті і поранені. Не зрозумілим є, як така чисельна, бойова, здисциплінована частина підпала знищенню?

У м. Умані зустрів декого із старшин і козаків полку. Харків'яни постановили дібратися до м. Харкова, де в той час інж. Кобза організував Вільне Козацтво. 12-го березня 1918

року ми вже були у м. Харкові і включилися до організації військової частини. Під час подорожі до м. Харкова дехто із старшин і козаків залишили подорож, тому що хотіли відвідати родину, але обіцяли прибути на визначене місце. Треба віддати справедливість — всі дотримали обіцянку, прибули до м. Харкова і включилися у Вільне Козацтво, а потім відбули військову службу в Харківським Слобідським Коші, а декілька у 1920-му році у 6-й Стрілецькій Дивізії. Сольдатур (жид), перебувши всю військову кампанію, виїхав зі мною на Волинь, де його спіткала смерть від гітлерівських посіпак.

Так скінчив своє коротке існування Перший Український Корпус. Проіснував від 27-го квітня 1917-го року до лютого 1918 р. Події подаю так, як вони відбувалися, як я їх бачив і переживав.

Висловлюю щире подяку побратимові по зброї Василеві Сердюкові за допомогу при виготовленні цього споми-ну.

Іван Калинович

КОЗАЦЬКА ПОМСТА

(СПОГАД)

Був кінець серпня 1919 р. Запорозький корпус був в районі ст. Козятин. Мій, 5-ий Гайдамацький Костя Гордієнка кінний полк стояв в с. Черемошне. Політична ситуація була невизначена. З півдня між нашими і денікінськими частинами проривалися большевицькі частини, переважно по лівому березі Дніпра. Місцями вони проходили малими групами. Козаки заарештовували їх і творили самосуди. Тоді полк. Сальський наказав утворити для кожної дивізії військо-

во-польові суди.

Для 8-ої дивізії ген. Базильський призначив мене. Отож я увійшов у контакт з учителями і священиками і узнав, що це терен Вільного Козацтва, та довідався, що в старовинному містечку Погребище, де колись був замок, є місцеві комуністи, які мають зв'язки просто з Москвою.

Одного дня, коли наш полк відпочивав, то в стороні Погребища почулися рясні стріли і за п'ять хвилин

стихли. Наш полк дістав наказ — іти до Погребища. Коли ми переїздили через вигін, що був зарослий будяками та полином, мій кінь кинувся в бік. Придивившись, я побачив, що на землі лежав на спині убитий. Руки його були розкинені, вся грудь була заллята чорною від сонця кров'ю. Почали заїздити в м. Погребище. Ось аптека. Я пригадав, що потребую нафталіні, бо мій кінь здер на грудях і мухи не дають загоїтися. В цей час трубка заграла „стій, злізай”. Я скористався і скочив до аптеки. Ніхто не виходив. Я став кликати, теж нікого. Заходжу за прилавок і розсуваю чорні занавіски. Було темно, щось цяпало. Завішені чорними занавісками вікна трохи просвічували. Я відсунув занавіску і відчув, що крім мене є ще хтось. Я оглянувся. За столом сиділо п'ятеро людей. Їхня посадка вказувала, що всі вони мертві... Я швидко вийшов. Покликав козаків. Кілька з них зайшли разом зі мною. Зайшли і двоє селян. „Це аптекарі, батько і чотири сини”.

В цей час прийшов наказ „напоїти коні і дати вівса”. До мене підійшов мій бунчужний Шевченко: „Пане сотнику, тут є підземні ходи... там вони ховають сіль”. „А де ті ходи?” „Їх є більше, а один тут в кінці подвір'я”. „Підемо” — кинув я. Я ішов наперед, а Шевченко за мною. По боках чути було шовгання ніг. „Бічні ходи”, подумав я. Оглянувся — було темно. Нарешті мої руки вперлися в дерев'яні двері, намацав клямку, двері відчинилися. Передо мною була пивниця. Під стіною на міхах сиділо коло шістдесяти дітей до 12 років. З лівого боку на широкій бочці горіла нафтова лампа і тут же лежало з десятків хлібів. Жінка, спиною до дверей, краjala хліби і подавала дітям. Постать жінки, зручні рухи і одяг давали підставу думати, що вона гарна. Діти мене зауважили...

Чорна козацька шапка, жовтий

шлик, шабля прикували до мене всю увагу. Роти їх повідчинялися, але жаж скував мову. За очима дітей обернулася і жінка. Вона була молода і дуже гарна. Ніж і хліб упали на землю, упала б і вона, але сперлася на бочку. Дикий крик смертельного страху наповнив пивницю і пішов по підземних ходах. В цей час Шевченко зауважив, що двері, на порозі яких він стояв, запирають його до пивниці. „Пане сотнику, нас хочуть заперти”, закричав перелякано він; я почав пхати, але двері не піддавалися. Я вихопив пістоль і кілька разів стрілив — двері відчинилися. „Треба втікати, тільки візьму мішок солі”, крикнув Шевченко. Вхопив меншого і ми рушилися. Підземні ходи тряслися від криків, а ми в темноті, кидали камінням, шаркали ногами... Нарешті почало світлішати і ще за хвилину ми були коло нашого обоза.

В мішку була сіль. Я ще заскочив в аптеку і взяв з полиці нафталіну. Скоро заграла трубка „сідай! — похід!”. За три кілометри було село. Там ми розмістилися. Господарі ще обходили худобу, а як обійшли, то збиралися десь до сусідів. Я просив трішки зачекати. „Хто робив те, що сталося в Погребищі, Убитих я бачив... всі аптекарі, був у підземних ходах...” І я оповів про те, що там бачив. „То одна з невісток аптекаря”. Я дав господарям по чарці, вони розм'ягли посідали і оповіли, як дійшло до погрому:

„Коли після Гетьмана наступив Петлюра, а скоро потім прийшли большевики, то одразу почали заарештовувати вільних козаків. Вони ніби шукали зброю. Побитих синів приводили на подвір'я — „покажи де зброю сховав” — і тут же били, і то хто? Сини аптекаря, з якими разом ходили до школи, а тепер вони так обходилися з нами, як би були все нашими володарями. До них підходили родичі, просили відпустити. Спочатку не хотіли балакати, потім просили ялівку,

корову, четверо баранів, потім свиней, а далі гусей. А все то йшло від аптекарів. Потім почали заарештовувати жонатих; теж побитих приводили на двір родичів, „шукай зброю”, вибігала жінки, діти плакали, просили. Розганяли кольбами... Аж потім казали принеси те а те. А одного дня прийшли большевики з повіту, був ніби суд, двох застрелили, а решту забрали. Тоді всі вільні козаки до 50 років щезли... Аптекарі дуже збентежилися, робили облави, але ні сліду не було. Перед вашим приходом, ще большевики були тут... Не знаємо, що потім сталося, почали стріляти, хтось вскочив до аптекарів... Це була помста...”

Пройшло два дні. Я їздив з двома козаками до ст. Козятин. Із лісу, що був з лівого боку, показалися вози за возами, на возах їхали козаки; коли під'їхали до нас, то ми побачили на руках зелені перев'язі, зелені пант-

лики. Ми переглянулися: „Зеленівці”. Другою дорогою з лісу виїхала тачанка, на якій сидів військовий в шкірянім одязі. Тачанку облягали зправа і зліва кіннотчики. Вони теж мали на шапках зелені верхи. Я під'їхав і звернувся до козаків: „Прошу пропустити мене ближче, хочу подивитися на Отамана Зеленого. Я сотник 5-го кінного Костя Гордієнка полку”. Мене пропустили. Зелений якраз мав промову: „Сьогодні я дістав листа від Отамана Симона Петлюри, він сердитий за погром і попереджас, що як погроми ще будуть, він обеззброїть зеленівців. Це ганьба! Я піду від вас світами”. Кілька голосів обізвалося, що це не був погром. Це була помста Вільного Козацтва аптекарям, які уцента почали нищити Вільне Козацтво... „Скільки є тут із Погребища?” — спитав Зелений. „Більше 35 душ”. „Добре, я так і Головному Отаману напишу”.

Козаки атакують.

Знімка з картини олійними барвами, пензля мистця Сотника УВК бл. п. Петра Зінченка з архіву В-тва «Самостійна Україна».

Антін Кущинський

«ЛІТАЮЧА» СОТНЯ УВК В КРЕМЕНЬ/УЦІ
(СПОМИН)

Цей свій спомин з-перед 55 років починаю короткою нотаткою з березня 1917 року. Тоді я був Штабс-Капітаном 240-го п. полку 60-ї дивізії московської армії, що займав позицію на Північному проти-німецькому фронті на західному березі річки Західня Двина. З частин тієї дивізії заходами гуртка українців на чолі з полк. Карпом Липовцем, родом з м. Гадяче на Полтавщині, а я був його в тій акції заступником, було зорганізовано Український полк ім. Гетьмана Пилипа Орлика. Тому, що інші частини дивізії з початком революції вже проявляли упадок дисципліни і босздатности, а українці визначались збереженням тих якостей, то наша ініціатива зустріла підтримку командира дивізії полк. Гарабурди, українця по походженню з Херсонщини, а виділення українців до нашого полку було дозволено і командиром XXVIII корпусу ген. Слюсаренком, теж українцем.

Український полк дістав свій участь оборонної позиції в районі Наудазан-Пікуй-Пундан і в осені 1917 р. вже відзначився особливою стійкістю при наступі німців після шаленого гарматного обстрілу та при атаці на багнети, хоч сусідні московські частини не витримали й відступили, не прийнявши такого удару. Хоробрість та героїство українців було відзначено в окремому наказі по корпусу. Після того бою розшматовану дивізію відведено в глибоке запілля. Там почалися для нас непримності від московських полків, що були навколо нашого розташування. Поступово дійшло до гострих ексцесів і навіть збройних нападів з жертвами з нашого і їхнього боку. Москвини захоплювались революційною дурійкою про

„свободную Росію”, а ми вже почали мріяти про волю України, бо національно-виховна чинність, коли ми перейшли до запілля, у нас широко розвинулась. Коли ж від нашого делегата на Військовий З'їзд у Києві пор. Якова Стовбуненка-Заїченка ми одержали інформації про створення Української Центральної Ради і самохітне творення українських військових частин для оборони України, то провід нашого полку рішив вийти зі складу московського війська і їхати на Україну. Тому однак, що відносини з москвинами з полків, що нас оточували, розпалились до гарячої взаємної ненависти, то їхати з далекої півночі до Рідного Краю організовано цілим полком не було жадної можливості. Тож постановлено пробиратися на Україну невеликими гуртками в роздріб, хто як зможе, а вже прибувши на Україну зголошуватись на місцях військовим властям і вступати в українські частини. При штабі дивізії мали ми своїх людей в канцелярії, а я був тоді вже там старшим ад'ютантом і референтом українізації. Це дало нам можливість оформлювати подорожніми документами нашу братію і то масовою продукцією тих офіційних документів.

Так і я, по довгих труднощах і небезпеках, бо між Московщиною і Україною вже постав кордон, дістався перед самими святами Різдва Христового, 24 грудня 1917 року, до м. Кременчука, де мешкали мої родичі.

В Кременчуці тоді саме почала організуватись сотня Українського Вільного Козацтва. Її ініціатором і першим командиром був селянський син Олександр Степаненко. Слідом за мною пробрався до Кременчука мій побратим по московському Ваврсь-

кому полку Штабс-Капітан Георгій Джемарджідзе, грузин, який не міг сподобати революційні настрої москвинів і впросився до нашого українського полку. Щоб забезпечити йому право й можливості хоч тимчасового існування на Україні, Степаненко передав йому команду над сотнею. Потім командиром сотні став я, як старший в ранзі.

Важко тепер описати в подробицях все те, що було 55 років тому. Але то були часи, що особливо глибоко закарбувались не лише в пам'яті, але спогади про них ще й тепер оживляють і підносять почуття. Тож постараюся хоч у загальних рисах згадати те минуле, коли оживала воля України і відроджувався дух козацький...

Кінець грудня 1917 року і початок 1918 року пройшли в організаційних справах формування чот УВК у нашій сотні та в підшукуванні приміщень, де б могли перебувати вартівні козацькі частини. Козацтво перебувало по своїх приватних помешканнях. Для вартівних же відділів під командою чергового старшини ми мали перемінні місця постою. Це були: або одна зі шкіл — гімназія чи комерційна школа, або в українській комендатурі, а бо в колишніх військових касарнях. Сотню було названо: „Сотня Українського Вільного Козацтва при Українському Комендантові міста Кременчук”. Пізніше до тієї назви за опінією місцевого суспільства ще було додано — „Летюча Сотня УВК”. Так її названо тому, що мала таке рухливе завдання і наче літала по всьому районі Кременчуцького повіту Полтавщини.

Були дуже непевні часи в місті, бо серед робітництва, що складалось майже виключно з москвинів, вирували большевицькі настрої. Тому треба було бути обережним і та обережність змусила нас забезпечуватись від усяких несподіванок. Але треба ствердити, що сотня УВК виявилась стійкою

і весь час гарно виконувала службу охорони спокою, ладу та активної збройної боротьби проти комуністів у місті й повіті. Це сталося завдяки уважному добору персонального складу вільних козаків, серед яких не бракувало не лише завзятої молоді, але й досвідчених воляків і старшин.

Доки в Кременчузі укріпилась українська влада, то там вже постав большевицький „штаб”, що примістився в парадному готелі „Італія”. Таким чином якийсь час у нас було і УВК і той „штаб”. Щоб припинити зріст большевизму, ми, маючи, як я вже згадав, добрий персональний склад козацької організації, рішили зліквідувати ту большевицьку „ячейку” в готелі „Італія”. Пригадую, як з тією метою відбулися таємні сходи членства УК, на яких вироблено план нападу і захоплення влади в Кременчузі в свої руки. В складі козацтва був певний елемент, зрадників і легкодухів не було. Тому задуманий напад вдавсь зовсім легко. Зробили ми його вночі. В большевицькому „штабі” захопили тільки двох вартівних, забрали всю канцелярію з машинкою до писання включно. Большевицьких проводарів в приміщенні „штабу” не було, бо, як виявилось, вони мешкали десь окремо і доки ми довідались їхні „адреси”, то вони вже втікли.

Тепер український комендант міг урядувати як представник української влади. Ним спершу був полковник 35-го Брянського полку кол. московської армії Василів, а пізніше мій молодший, по випуску з гімназії, колишній прапорщик Михайло Прохода. Він почав за Центральної Ради зватися полковником і носити уніформу з широкими червоними лампасами на штаних „галіфе”, „відповідну”, як він казав, „до посади”. Згадую їх світлу пам'ять, бо першого пізніше захопили большевики і він був розстріляний

чекістами на кременчуцькому цвинтарі. Другий упав на полі слави в бою проти червоної армії десь коло Києва.

Сотня УВК виставила свої постійні стійки при урядових будинках, на залізничному двірці, на залізному мості через Дніпро до Крюкова, на пароплавній пристані, до банку, до почти, до будинку місцевої самоуправи („міської думи“) і „розуміється, при комендатурі. Словом, місто було обсажене і хоронилось в руках козаків.

За Дніпром лежало „заштатне“ місто Крюків. Там були великі залізничні майстерні. Серед робітництва тих майстерень, за відомостями, що їх достав комендант міста Кременчук, готовилось протиукраїнське повстання. Зокрема там мав бути склад зброї. Сотня УВК дістала наказ розшукати ту зброю і зліквідувати крюківську большевицьку організацію. Знову вночі наш відділ у складі двох чот УВК перейшов через залізничний міст і оточив ті майстерні. Зробили докладну ревізію спершу в майстернях, потім у хатах підозрілих осіб. Дійсно ревізували там запас зброї, а підозрілих арештували.

Тим часом вже наладнали зв'язки з Києвом. Звідтам дістали повідомлення, що по залізничних лініях Київ-Ромодан-Кременчук просуваються українські військові частини — „Січові Стрільці“. Мене призначено зустрінути їх і бути з ними зв'язковим. Виявилось, що це було лише кілька душ стрільців, що прибули в Кременчук з відділом німецького війська, що його покликала Українська Центральна Рада на поміч. Тоді було реорганізовано військову комендатуру в Кременчуці так, що я став співкомендантом разом з німецьким лейтенантом. Розподіл між нами праці був такий: УВК побороє большевицькі прояви, арештовує підозрілих та обвинувачених у большевизмі і передає їх німецькій команді.

В Кременчуцькому повіті не було

спокійно. Там ширилась большевицько-московська пропаганда і ось для побороення того ворога наша сотня УВК робила час від часу рейди по повіті. Кілька таких рейдів мені довелося зробити в районі Потоки, Глобіно, Рублівка. До тих залізничних дворців ми звичайно налітали з наступленням темноти спеціальним потягом з двох вагонів. У тих виправах брав з нами участь один січовик, дуже енергійний підстаршина. Яка шкода, що з пам'яті вилетіло його достойне прізвище...

Ще перед такими виправами ми через свою розвідку знали прізвища большевицьких проводирів по селах. Це легко нам давалось досягнути, бо всюди Українське Вільне Козацтво користувалось широкою популярністю серед селянства, а агітаторів „за комуну“, а особливо своїх перекінчиків селяни не толерували. Тому, висівши з потягу, ми простували за вказівками розвідувача впрост до „большевицької хати“ і там переводили трус, арештували агітаторів, відбирали зброю, робили на місці допит і в результаті, на підставі допиту, робили те ж саме і в інших підозрілих „кутках“ того села. Тут треба зазначити, що наша сотня УВК була добре озброєна, бо ту зброю ми з самого початку здобули при наших попередніх нападах на большевицький „штаб“ в Кременчуці та на майстерні в Крюкові.

Одного разу, в Потоках, ми наскочили на комуністичні збори. Це сталося для учасників тих зборів так несподівано, що на наш заклик „руки вгору“ — всі присутні без жодного спротиву далися арештувати. Господня ж тієї хати, що падала на коліна з проханням не забирати її чоловіка, видала нам сховище зброї, яку збольшевизований гурток готував для повстання в тім містечку. Арештованих під ескортою привезли в Кременчук і передали німецькій комендатурі, а всю зброю забрали собі на запас для

козацтва.

Але з тих рейдів найцікавішим був арешт советського літуна. Наша розвідка донесла, що в Келеберді, колишньому передовому форпості Запорізької Січі, почала діяти комуністична „ячейка”, яку треба зліквідувати в самому зародку. В Келеберді священником був мій двоюрідний брат о. Олексій Торський, замучений пізніше більшовиками. Тому я охоче зголосився до виконання того завдання.

З півсотнею вільних козаків сіли ми на пароплав, що його дано в наше розпорядження. За кілька годин приємної плавної вниз по Дніпру приставмо до скелястого берега, на вершк якого стояла старовинна церковця, а в ній ще тоді зберігалися дарунки від Війська Запорізького — золоті чаші з викарбованими на них написами-іменами жертводавців, та срібні ризи, що їх я пізніше оглядав і ледве міг втримати в руці, бо такі вони були тяжкі. Які то кремезні були запорізькі священники, щоб могли відправляти Богослужбу в таких ризах?!...

Виладовавшись з пароплава, негайно кидаємося в ту частину села, де за інформаціями перебуває комуністичний провідник, але вдома ні його, ні його сусідів не застаємо. Перелякані ж жінки розповіли, що весь гурток прихильників комуністів уже давно пішов на леваду за селом, бо чекають, що на їхні збори „прилетить аропляном” післанець і „щось” їм привезе... Мерщій поспішаємо за село і, дійсно, на широкий леваді бачимо гурт людей. Ті люди, помітивши нас, утекли в лісок. Нас заінтригувала вістка про „роплян”, про який казали нам жінки. Тому рішили почекати тим часом на леваді, бо ж може і ті люди, що зайшли в ліс, покажуться. Дійсно, незабаром над нами загуркотів і закружляв невеликий літак. Пілот, певно, дмав, що на нього чекають „товариші”, і почав приземлюватися. Але коли роздивився на наш озброєний гурт, якось затримався, вид-

ко, що розглядався. Ми відкрили по ньому стрілянину і тоді літак осів. Козаки вмить його оточили. В ньому був лише один москвин з пакетами більшовицької „літератури”. Його заарештували і зразу ж відвели на наш пароплав. Згодом прикотили до пристані і наш трофей — літак, не пригадую, чи відмонтували його крила, чи цілого помістили на чердаку пароплава і попливли в Кременчук... Чутка про те, що козаки „збили московського літака” та ще й з „комісарем” довго потім кружляла в Кременчуці нам на славу.

Але змінились обставини. На Кременчук наступала червона армія і місто опинилося в більшовицьких руках. Не всі вільні козаки залишили місто. Велика частина, а в тім числі й автор цих рядків, залишились, щоб вести підривну роботу. Хоч і було це ризиковано, але в ті часи в Україні такі задуми були можливі. Розбрелися ми по своїх хатах чи по знайомих приятелях та по сусідніх околицях. Одного разу лише чудом мені пощастило вискочити у вікно, коли я вдома заглянув до своїх батьків, а в той самий час до хати з другого боку прийшли агенти ЧеКа робити трус, але їх заговорила моя бл. п. сестра Оля. За кілька років пізніше загинула вона від каїнових рук як поступово і вся моя родина.

Незабаром знову прийшла зміна обставин. Наближались до Кременчука українські війська. Про це ми довідались від залізничників. Більшовики заметушились. На дворці в окремому потязі стояв їхній штаб. У тому штабі одним із чільних командирів був якийсь кавказець, не то черкес, не то грузин. З цим кавказцем познайомився і заприятелював наш побратим грузин Джемарджідзе або — Дজেма, як ми накоротко його звали, про якого згадав я на початку цих споминів. Він, ризикуючи життям, прикинувся прихильником більшовизму і на тім тлі увійшов у довір'я

до того большевика-кавказця і став його „кунаком” (по кавказькому означає — другом, побратимом). Так ми знали, що робитися в тім штабі. І ось щось за день-два перед тим, коли до Кременчука мали вже підійти українські війська, ми довідалися, що по Дніпру з Градіжська пливе пароплав з червоними на поміч кременчуцькій большевицькій залозі. Тоді ми рішилися на таке ризиковане діло: козаки „повилазили” зі своїх нелегальних приміщень і зі зброєю в руках скупчилися у двох місцях. Один відділ засів коло пароплавної пристані, а другий згуртувався біля Крюківського мосту. В той час Джама зробив у большевицькому штабі переполох. Влетів туди з криком — „спасайтесь”, бо Кременчук оточили українці. Настрій в штабі був і без того нервовий і далеко не войовничий. Паротяг стояв на парах, а тому їхній ешалон враз вирушив і втік з большевиками з Кременчука. Наші ж козацькі відділи, почекавши наближення „червоного” пароплаву, взяли його в перехресний вогонь з пристані і з мосту. Залога пароплаву, що була вилізла на чердак, трохи постріляла і кинулась у трюми, пароплав повернув назад і теж утік. Так наша сотня уможливила українським військам знову зайняти Кременчук без жодного спротиву.

Пізніше наша сотня УВК брала участь в оборонному бою за Кременчук, коли большевики знову пробували захопити цей центр залізниць

**

Згадую про ці епізоди і мені самому здаються вони такими простими й легкими. Так було на початку большевицької навали на Україну і так легко тоді було її оборонити... А були сили, була бравурна відвага козацька в масах українського, голов-но сільського хліборобського, насе-

лення та серед патріотично пробудженої молоді і вояцтва, що так хотіло Самостійної України... Але... Краще не отроювати своє серце тим жалем за минуле... А був тоді час в 1918 році, коли українська влада укріпилась і, здавалось, Україна зажи-ве мирним, будівничим життям. Тоді я залишив свою службу в УВК, бо забажав увійти в склад старшин регулярної української армії. Для того я зголосився на перевишкіл і вступив в Українську Інструкторську Школу Старшин у Києві. Скінчивши ту школу, дістав призначення командира сотні 47-го Кременчуцького п. полку. Але згадувати про дальшу службу в регулярній нашій армії не є метою сьогоднішньої теми.

**

В ряди УВК знову зголосився аж на еміграції в Німеччині 1948 року в таборі ДП в Міттенвальді. Тоді на заклик полковника В. Дітеля та бл. п. Як. Моралевича, які в імені ген. В. Трутенка, заст. Військ. Отамана УВК, завітали в той табір, щоб відновити козацьку організацію, було створено станицю УВК. Станичним Отаманом було обрано бл. п. ген. Палія-Неїла, а мене його заступником. Але незабаром я виїмігрував у Парагвай, де дістав від заступника Військового Отамана УВК ген. В. Трутенка призначення бути уповноваженим УВК на ту країну. Звідтам у 1960 році переїхав до ЗСА, в Чикаго. Тут, зустрівши колишнього Кошового Отамана Слобідського Козацького Коша з 1918 року сл. п. Генерал-Бунчужного УВК Івана Омеляновича-Павленка, зголосився в ряди відновленого за океаном УВК, в якому й продовжую і по цей час свою службу нашій Козацькій Ідеї, що її розпочав в 1917 році в „Летючий” сотні УВК в Кременчуці на рідній Полтавщині.

УКРАЇНСЬКЕ МОРЕ

У дні 29-го квітня щороку відзначаємо Свято Українського моря. Того дня, в 1918 році, за Самостійної Української Держави, Чорноморська флотилія вперше після козацьких чайок — підняла на щоглах українські синьо-жовті національні прапори, із знаком хреста на Тризубі. До складу нашої Чорноморської флотії тоді входили: 8 важких лінійних кораблів, 4 крейсери, 27 ескадрильних міноносців-охоронців, 17 підводних човнів, між ними й „Гетьман”, 6 канонірських човнів, озброєних гарматами і кулеметами, на чолі з канонірською „Запорожець”, кілька десятків сторожових катерів. Це була дійсно велика морська сила, навіть коли порівнювати її з тогочасною французькою, або німецькою флотою.

29-го квітня 1917 року стояв лагідний весняний, сонячний день. О 4-й год. по полудні із вільної столиці вільної, державної України, Києва, прийшов телеграфічний наказ, негайно ж оголошений флагманським чорноморським кораблем „Юрій Побідоносець”: „Флотії підняти Український Прапор!” На якому десятку кораблів Чорноморської флотії матроси, переважно з Росії, большевики, вже раніше підняли червоні, большевицько-ленінські прапори. Але як лише проголошено наказ про підняття українських прапорів, червоні були спущені донизу і деякі з них полетіли на дно Чорного моря — над Українським козацьким морем замаяли синьо-жовті барви безсмертної Національно-Християнської України, великої морської європейської Держави! Тисячі матросів-українців вигукували „Слава”, обіймались і цілувались, як брати, захоплені розкішним видовищем. „У кого й спало ще українське серце, — згадував адмірал сл. п. Савченко-Вільський, у Парижі по другій світовій війні, то негайно в ту мить проснулось”.

Доля України завжди була пов'язана з Чорним морем, вікном у далекий світ. Українські князі перепливали його до Візантії, прибиваючи щита на воротах Царгороду на знак перемоги. У хроніках є запис із 1492 р. про Чорне море, як козацьке, у зв'язку з боротьбою проти татарських напасників. Згодом багато істориків, у тому голландських, турецьких, українських та ін., записали в хроніках про українські козацькі морські походи на Чорному морі проти турків і татар у 15, 16 і 17 століттях, зокрема в 1614 р. на Кафу, в 1615 р. — на згадуваний Т. Шевченком Трапезунд... Запорізький Полк служив на кораблях Дунайської флотії в 1828 році за давньою українською традицією, хоча вже був повністю контрольований окупаційною Росією. Навіть багато військових кораблів за Російської імперії все ще мали українські назви: „Гайдамака”, „Запорожець”, „Кубанець”, „Київ”.

У 1905 р. постали українські Ради Моряків, скеровані проти тюрми народів — Російської імперії: Чорноморська Генеральна Рада, Українська Рада Каспію, Український Революційний Клюб Балтицької Флотії, а навіть — бо всюди було багато матросів-українців — Українська Рада Півн. Льодового Океану, Українська Рада Амурської флотилії на Далекому Сході, а у Владивостоці — Українська Рада Сибірської Флотилії. Багатьох потім переслідував, і декого розстріляв царський режим. Однак, у 1917 році, з початком Національно-визвольної революції в Україні, 23-го грудня було створено при Українській Центральній Раді в Києві Український Секретаріат для Морських справ — морське міністерство. Дня 13го березня 1918 року, всупереч небажанням Винниченків і подібних, було оприлюднено Урядовий Закон про Українську Державну Флоту. У до-

ках Одеси, Миколаєва та ін. поспішно добудовували морські військові кораблі: „Гетьман Б. Хмельницький”, „Гетьман Петро Дорошенко”, „Тарас Шевченко”, „Чигирин”, „Батурин” та інші. Перший і Другий славетні Гущульські полки Морської Піхоти підлягали Українській Державній Фльоті, і вони змагались у складі Армії Соборної України аж до останніх боїв у 1920 році. Більшість кораблів української Чорноморської Фльоти в ході подій були захоплені більшовиками або ж взяті до полону альянтами, чи потоплені комуністами після боїв. Частина кораблів підтримувала вогнем із гармат дії Українського Вільного Козацтва на Чорноморщині. Врешті-решт Москва потопила в крові Українську Національну Революцію.

Ми знаємо, яку важливу роль в історії націй і людства відіграють символи, бо вони, оті символічні дні чи події, стають дороговказом для майбутніх керівників для наступних поколінь. День 29 квітня 1918 року є нашим, українським символом вірності Україні і українській частині Чорного та Каспійського морів. Разом із вільними причорноморськими державами державна Україна, що відзначатиме цього року в червні Річницю відновлення її у Львові, справедливо розподілить води багатющого Чорного моря між народами. Чорноморське вікно у світ буде українським — оживе давня слава козацьких воїнів і чорноморського козацтва. Україна і Чорне море — нероздільні навіки!

*(За „Українським
Народним Словом”)*

Святослав Шрамченко
Капітан Лейтенант фльоти

БОЖА КАРА

(Із споминів)

З вибухом революції в Росії в березні 1917 року українці, які у великій кількості служили в російській імператорській флоті, відразу почали організуватись. Найсприятливіші умови склалися в Чорноморській флоті, де відсоток українців в її персональному складі доходив до 75 %. Зорганізування це виявилось в постанні українських корабельних рад майже по всіх кораблях Чорноморської фльоти, як у морських кріпостних частинах, так і в частинах повітрофльоти, які очолила Головна Українська Рада Чорноморської фльоти, ядром якої став старий український гурток „Кобзар”, що існував у Севастополі ще

з 1905 року.

Ця українізація виявилася головним чином у тому, що українці моряки самі намагались задержати дисципліну у флоті, бо вони одні тоді добре здавали собі справу і розуміли, що без дисципліни, та ще і тієї специфічної морської, флота нічого не варта. На всіх кораблях почалася освідомно-культурна праця, яка торкалася головню малосвідомих українців матросів, а також зросійщених старшин фльоти, які в великому відсотку були давнього українського походження із славних українських козацько-шляхетських родів.

Відбулося три (квітень, травень і

червень 1917 р.) величезні українські маніфестації в самому Севастополі, які показали українську силу Чорноморської фльоти. Далі почали підносити українські прапори окремі кораблі. Першим підніс український прапор ескадровий міноносець „Завідний” (це була ще московська назва, яка в українській мові відповідає слову „Заздрісний”. Примітка редакції „У. К.”) у липні 1917 р. і вже в листопаді 1917 р. український прапор повівав майже на половині кораблів Чорноморської фльоти.

Командуючий Чорноморською фльотою, дуже популярний і улюблений усіма Чорноморцями, хоробрий, розумний і дуже енергійний віце-адмірал О. В. Колчак, сам ставився прихильно до українського руху у флоті, розуміється, на ті часи не в самостійницькому дусі, і в цьому русі бачив порятунок фльоти від анархії. Дружина адмірала, з походження українка, була обрана почесною головою Української Головної Ради Чорноморської фльоти. Стихійний розвиток українського руху в Чорноморській флоті, ясна річ, не подобався москалям різних напрямків, а особливо соціялістам і большевикам, і вони повели проти нього божевільну агітацію. І ось тут на превеликий жаль і Українська Центральна Рада, що сама нездужала на „соціялістично-спільний” фронт, не тільки не помогала розвиткові здорового національно-державницького руху в Чорноморській флоті, а спричинилися в великій мірі до його загальмування і навіть послаблення, бо вона ширяла в хмарах соціялістичної фантазії про скасування примусової військової служби у флоті й заміною її поповненням фльоти на підставах народної міліції. Пізніше, 14 січня 1918 року вона затвердила закон, який був би жахом навіть для війська, а для фльоти смертю. Добре, що так сталося, що цей закон, оголошений 13 березня 1918

року, через впливи наших воєнно-морських чинників був скасований, але свою агітаційну шкоду він приніс.

Отже ж, провадячи боротьбу зі своїми ворогами, Чорноморці мусли разом з тим всіма можливими способами впливати на Українську Центральну Раду. (Зокрема Чорноморці добились закону з дня 18 січня 1918 р. про хрест на тризубі. Примітка редакції „У. К.”)

У цей час Чорноморська фльота була вже виїнятком серед інших російських флот, особливо Балтійської, де вже давно пройшла жахлива хвиля обеззброєння, знущань і арештовань та масових розстрілів старшин і старших підстаршин - кондукторів. І ось большевики надсилають до Чорноморської фльоти цілі відділи агітаторів, вже цілком збольшевичених матросів Балтійської фльоти, або просто передягнених матросами звичайних і незвичайних кримінальних злодіїв, що після революції повиходили з в'язниць і зробилися (і по цей час) найбільшою підпорою большевицької влади. Ці банди повели знову шалену агітацію в Чорноморській флоті, надзвичайно підсиливши місцевих большевиків. Першими наслідками цього було обеззброєння старшин і кондукторів Чорноморської фльоти.

Між іншим, коли ці матроси з'явилися до Командуючого Чорноморською фльотою віце-адмірала О. В. Колчака, який тримав свій прапор на лінійному кораблі „Юрій Побідоносець”, і зажадали від адмірала його зброї, то він, маючи якраз на собі заслужений боевий „юрівський кортик”, заявив, що він їм зброї не дасть і викинув кортик за борт корабля до води. Це зробило своє враження на прибулих, а вже поготів надзвичайне враження на всіх матросів Чорноморської фльоти. І через яку годину матроси водолази-українці видобули цей кортик із дна моря і урочисто піднесли своєму улюбленому адміралові з

поворотом. (Між іншим, коли пізніш, у 1919 р., в Сибірі чехи видали адмірала Колчака більшовикам, то матроси - більшовики відмовилися його розстрілювати й його розстріляли червоні банди).

Після большевицького перевороту кількість приїжджих до Севастополя большевицьких банд ще збільшилася і в наслідок їх агітації й збаламучення матросів, ці агітатори вбивають на одному з ескадрових міноносців мічмана Скородинського, незвичайно популярного й улюбленого матросами його міноносця, великого симпатика українського, і то підступним способом: в спину з-заду, з люку, бо свої матроси його берегли, і після того, наче на цей знак, бандити влаштовують т. зв. в Чорноморській флотії „Варфоломійську ніч”, під час якої заарештовують багацько старшин, деяких із знущанням убивають просто на кораблях або на помешканнях у порті, а деяких вивозять до Корабельної та Стрілецької бухт Севастопільського порту і там, прив'язавши до їх ніг тягарі, і то добрі, бо ж старшини є добрими пливачами, кидають живими в море. Тут треба зауважити, що великий відсоток серед замучених, забитих і потоплених старшин був із т. зв. незамінних добрих фахівців усіх ранг. Тут, як це стало відомо по першій ще світовій війні, на підставі німецьких історичних джерел, як і на Балтиці, помагала цьому німецька агентура, яка вже в своїх інтересах винищувала добрих фахівців ворожої їм тоді флотії.

З другого боку треба підкреслити незвичайно жертвенну роллю чорноморських матросів, особливо національно-свідомих українців, надто з підстаршин, які на передмістях Севастополя та у самому місті мали родини, власні помешкання і навіть власні власні доми з городами. Вони не тільки переховували старшин, яким загрожувала смерть, а навіть боронили

їх на кораблях.

Таким сатанинським ударом більшовики досягли відразу свого, внівши повну дезорганізацію флотії, яка лише 29-го квітня 1918 року стала на ноги, піднісши Український прапор.

В травні 1918 року, коли на Україні вже був Гетьман, батьки, дружини й родини потоплених більшовиками старшин звернулись до тодішнього Командуючого Українською Чорноморською флотією контр-адмірала Михайла Остроградського - Апостола, щоб він допоміг їм видобути трупи потоплених, щоб їх відповідно поховати.

Контр-адмірал Остроградський-Апостол відразу погодився, бо він мав це вже на думці, але повідомив про це Морське Міністерство в Києві, яке й вислало пару старшин флотії з Києва, щоб вони створили на це в Севастополі спеціальну комісію.

Цікавим є, що до призначених матросів-водолазів Чорноморської флотії зголосилася ще пара охотників матросів-водолазів.

І ось, коли портовий корабель водолазної партії, на якому була комісія, приплив до Стрілецької бухти, то ці охотники-матроси вказали на певні місця і самі визвалися опуститися до води першими, але не пройшло й кілька хвилин, як перший із них почав давати знаки, щоб його негайно підняли. Підняли, зняли шолом. На лиці матроса був написаний звірячий страх. „Вони там рухаються, розмажують руками, вони живі, ой горе мені, вони мені погрожували...” й далі почав плести всякі нісенітниці.

З другим матросом — теж з охотників — та сама історія: матрос збожеволів.

Тоді спустили старшину. Він по повероті оповів дійсно жаклибий образ. Справді трупи стояли в різних позах на нерівному дні моря, бо прив'язаний тягар тримав їх за ноги. Від течій у воді вони самі рухалися і простяг-

нені догори їх руки теж рухались, наче комусь погрожуючи. У багатьох були сліди одностроїв, відзнак, гудзиків. Частинно трупи були об'їдені раками і крабами. Несамовитий образ. Почали витягати трупи. В цій бухті їх було коло сотні. По видобутті вони були зведені на берег, розпізнані й поховані з воєнними почеснями, причому до української почесної сотні матросів з оркестрою німецьке воєнно-морське командування додало свою почесну сотню з оркестрою з лінійного крейсера „Султан Явус Селім” чи „Гебен”, який знаходився на той час уже на становищі союзника на Севастопольському рейді, а також були представники австро-угорської, болгарської і турецької флотії.

В той самий час ті два матроси охотники чистосердечно признались, що вони були учасниками цього злочину і вказали ще на кілька матросів-учасників, які були тоді в Севастополі.

Ці два матроси вбивці розповіли цілком отверто, що коли вони довідалися, що мають видобувати їхні жер-

тви, то якась вища сила потягнула їх на місце їх злочину, щоб побачити його наслідки. (Вони цим ствердили правничу теорію, що злодія здебільшого тягне на місце його злочину).

„Але побачивши весь жах злочину, — говорили вони — відчули вони кару Божу на собі і тепер каються й готові понести заслужену кару”.

Над ними відбувся воєнно-морський суд, який усіх присудив до кари смерти.

Обвинувачені прийняли присуд із повною покорою, „як Божу кару за їх непростимий гріх” — казали вони, як це звучить у судовому протоколі їхньої справи, яку автор цих рядків оглядав разом із усіма доданими фотографіями, пізніш у Києві в Морському Міністерстві, в Головному Воєнно-Морському Судовому Управлінні.

Обвинувачені також самі відмовилися від подання прохання на ім'я Гетьмана про злагіднення кари в зв'язку з їх чистосердечним визнанням власної вини.

Іван Хміль

МОЛИТВА ЯНГОЛА

У дверях Раю янгол ніжний
Стояв з опущеним чолом,
І крила склавши білосніжні
Благав Творця надхненно, слізно
За Рід Людський, що впався злом.
— Прости Вселюблячий Владико
Оту земну всю хробачню! —
Москву одну із її криком
Загладь, як ту Содому дику,
Підлий до масла ще вогню! ...
Бо світ давно вже жив би взгоді,
Як би не Кремль, той лютий чорт!
Як би не той всесвітній злодій,

Стоїть невольний в сраховода —
Юдаш Червоний, Скарійот! ...
Хіба не жаль Тобі, мій Боже,
Невинних діток, матерів,
Що їх поклав на смертне ложе
На тім багатім Запоріжжі,
І кат ще досі не згорів? ...
Загладь його! Бо зло вже кров'ю
Твого Престолу достає! ...
Нехай живуть усі — Любов'ю,
А не московським безголов'єм,
Що людям жити не дає ...

РОЗСТРІЛ ВЕЛИКОЇ КОЗАЦЬКОЇ РАДИ Й КОЗАКІВ

(З архівних матеріалів, що їх переслав бл. п. Григорій Карасюкевич)

Арешт людей, обвинувачених в справі Великої Козацької Ради, відбувався в Києві в днях 1-5 березня 1922 р. В той саме час відбувались великі арешти голів УВК на Білоцерковщині, Таращанщині, Сквирщині, Уманьщині, Радомисельщині — все це на Київщині. Крім того, арешти відбулися на Чернігівщині та Полтавщині. Людей, заарештованих на Таращанщині та Білоцерковщині, гнали пішки до Києва, пов'язаних мотузками по п'ят. чоловік. *Всіх заарештованих було біля ЧОТИРЬОХ ТИСЯЧ.* Всю цю масу людей поділено на три групи: „Велика Козацька Рада”, „Контр-розвідка” і „Восьмий повстанський район”. Найбільша кількість козаків належала до „8-го повстанського району”. В в'язку з арештом „Великої Козацької Ради” відбулися одночасно арешти і Білоцерковської та Таращанської Че-Ка, за винятком їхніх начальників.

Справу Великої Козацької Ради провадили слідчі: начальник Михайлик, жінка прокурора Михайлика та начальник Таращанської Че-Ка Рибальський.

Усе слідство провадилося головним чином вночі. Людей страшенно били. Особливо селян. Били порожніми пляшками по голові, по горлі, закладали руки в двері і давили, заганяли голки під нігті, а декого вели до підвалу і пускали кулі поверх голови.

Під Великдень, з дозволу влади, о годині 9-й вечора завітав до Че-Ка бл. п. Митрополит Василь Липківський, щоб відправити коротеньку Службу Божу. В камерах всі віконця („вовчки”) було відчинено. Оголошено, що кожний може, коли забажає,

посповідатись...

Коли Митрополит Василь Липківський разом з начальником тюремного відділу Рихтером проходив по коридору і заглядав у відчинені „вовчки”, то Рихтер йому казав: „Ось бачите, тепер Ви можете спокійно ходити по місту. Це все сидять кримінальні злочинці”. На те Митрополит тільки похитував головою і відповів — „Так, так, знаю, знаю!” На перший день Великодня по обіді прийшов до Че-Ка народний хор з Софії. Вони пройшли по всіх камерах, з кожним козаком христосувались і роздавали в присутності начальства по шматочку паски і по дві крашанки. Велика частина передач була призначена для тих, що сиділи в засекречених камерах. Там сиділа майже вся Велика Козацька Рада, а також начальник контррозвідки полковник Олексів, який прибув з-за кордону. Але ті в'язні нічого не дістали.

Розстріл відбувся під Успіння. Водили на розстріл по два козаки. Смертники всю ніч співали пісні і дерли на собі одяг, щоб не дістався до рук катів, бо вони пізніше продавали той, що мав ще гарний вигляд.

Усі розстріляні були поховані в трьох великих могилах на одному з цвинтарів м. Києва. На Успіння, під час передач уже нікому і ні від кого передач не прийняли. Дехто пішов на цвинтар. По дорозі на цвинтар бачили сліди крові. На цвинтарі жінка-українка — сторожика — під секретом вказала місце, де всіх розстріляних під Успіння дуже рано було привезено і закопано в трьох великих ямах. Це було на Успіння 28 серпня Р. Б. 1922-го.

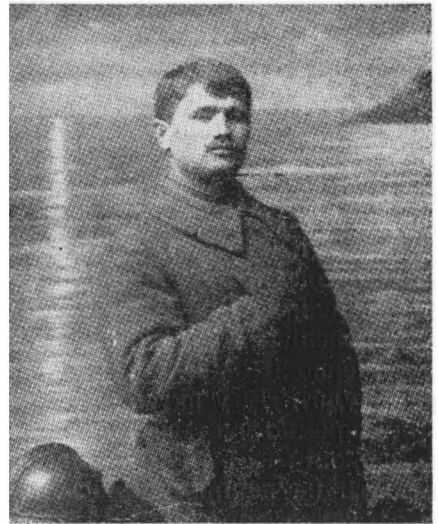

СТАРШИНИ УВК УЧАСНИКИ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ

Полковник ІВАН ОРЛОВ

Командир 1-го Гайдамацького куріня УВК, Командир 2-го Пластунського Гайдамацького полку УВК в 1917 р. в Одесі, Командант м. Одеси і Командир Старшинсько - Козацького Вартового полку і Командант Одеського укріпленого району в 1918 р.

Прапорщик ФЕДІР АДАМЕНКО

Старшина 1-го Панцерного дивізіону. На Поділля, в Проскуріві був організатором УВК та українських військових частин. В 1918 р. його УВК влилося в один з козацьких полків, що стояв в Києві.

ЦІННА ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

У числі 1 (19) нашого журналу за січень-березень 1972 р. на сторінці 37 поміщено знімку кол. старшини УВК Побратима Миколи Янова з дотичним підписом. З тієї нагоди редакція одержала тепер від нього слідуючі точні відомості, які вважаємо за доцільне тут помістити.

Полковник М. Янов подає, що Командиром сотні Чернігівського Вільного Козацтва був штабс-капітан Григорій КОРЕЙША (син священика із с. Веркіївки недалеко м. Чернігіва), його ж заступником і одночасно Командиром кулеметної сотні був Побратим Микола Янов. (Знімка його „За Державністю”, ч. 9). В склад сотні входив малий партизансько-гайдамацький загін під командою поручника Конstantина УМАНЦЯ.

Чернігівське У. В. К. коротко брало участь в боях від ст. Бахмач до ст. Крути, а потім було перекинута, за 2- дні перед боєм під Крутами, до м. Ніжен, де пильнувало тамтеїшу залого, яка оголосила „Невтралитет”, а тим самим загрожувала з запілля оборонцям ст. Крути.

Боєм під Крутами при кінці січня безпосередньо керував Помічник Начальника Юнацької Школи капітан АВЕРКІЙ ГОНЧАРЕНКО, що прибув із Києва на чолі півсотні юнаків, які до того часу несли варту в м. Кизві, й перейняв під свою команду всі військові частини, перебуваючі під Крутами.

За повищу історичну довідку складаємо Побратимові полк. Миколі Янову найщирішу подяку.

В. Лисенко — Б. Дніпровий.

ЧЕРВОНІ МАКИ

На весні степ покривається червоними маками, і тоді здається ніби на його безкрайому лоні хтось розсилав червоні самоцвіти. Квітують маки на весні, і до пізньої осені яскравіють серед густої пшениці, пломеніють у золотому житі.

Іде молоде дівча в поле, побачить червоні маки, сплете вінок і одягне на голову, заспіває журливу пісню. Навівають червоні маки смуток на дівоче серце, будять тугу якусь незрозумілу. Ні, не даремно чується жура в піснях про червоні маки, і не самі посіялись оці квіти на наших українських степах. То квітує хоробрість відданих синів Рідного Краю. То степ вшановує червоним квітом своїх поляглих оборонців.

Поїхав колись козак на бій з ворогами, покинув стару матір, попрощався з нареченою, просив дівчину ждати. Обіцяв: «Не забуду Тебе ніколи — пам'ятатиму поки житиму».

Стрівся той козак з ворогами в чистому полі. Чорний був степ від ворогів. Куди не кинеш оком — скрізь островерхі намети, іржуть коні татарські.

Як та хмара насувають ворожі вершини. Ідуть на українських людей у ясир брати, села палити, кров невинну проливати. Стиснув молодий козак шаблю, щеж і мою дівчину схоплять чужинці, заберуть у неволю коли я не зупиню їх. Хтож оборонить наш степ привільний від напасників, як не ми козаки? Закипіла кривава січа, потекла по степу червоними струмками кров козацька. Забурувала кров ворожа чорними ріками. Рубав козак ворогів, колов їх списом, поки сам упав на збиту копитами землю. Не чув він як тікали татари, як гнали їх козаки в дикі степи, як плакали з радощів звільнені бранці. Опритомнів козак на світанку, розплющив очі, подивився нав-

коло — тихо — схотів згадати де він і не міг. Підвів обважнілу скривавлену голову, і побачив біля себе порубаного коня вороного, друга свого вірного. Один він тепер у степу, нема біля нього душі живої. Тільки чути як криче ворон над скривавленим степом. Не хочеться козакові умирати, залишати стару матір, дівчину кохану, верби кучеряві над тихим ставом. Не нажився, ще тільки двайцяті весну зустрічає, а вже треба з білим світом прощатися. Треба покидати цей привільний степ, блакитне небо, сонце ласкаве. Тяжко умирати на самоті. І прпливає перед козаком все його життя. Вчувається голос матері, як вона колише його малого, пісні співає, про рідний край розповідає. Дівчина привиділась, почув її голос ніжний: «Не вмирай козаче, не залишай мене сиротою на білому світі». І постала перед очима вчорашня січа. Ні, не марно він жив на світі, не даремно мати його вигодувала, випоїла, силою його наділила. Відплатив їй безсонні ночі сторицею. Стільки він учора ворогів зупинив — зупинив на віки. Не будуть вони більше брати людей у ясир. Не глумитимуться над рідним краєм. Заплющив очі козак і знову побачив рідне село, дівчину кохану. Чекатиме мене з походу поки посивіє. Та, що журитися, не я перший, не я останній. Скільки нас полягло в степу привільному за волю та славу? І ніхто нас не згадає, не посадить на могилі квіти барвисті, бо ніхто не знатиме де наші могили. Поховають нас орли бистрокрилі, заплачуть над нами чорні ворони. І почув козак як озивається до нього степ, словами ласкавими промовляє: «Сину мій, дитино моя вірна, воїне мій хоробрий, спасибі тобі за твою відвагу, за твою любов до мене. Не забуду я тебе ніколи, віч-

но славитиму твою хоробрість. І віднині так буде, сину мій, там де впала крапля козацької крові квітватимуть маки червоні. Хай квітують вони, хай дивляться на них люди і згадують Вас хоробрих». Замок степ — і тієїж миті зряснів червоними маками. Вони були всюди, на схилах балок, на полях прибитій дорозі, забуяли, заяскавіли червоні маки над зраненим козаком. Схилили над ним свої червоні голівки, струшували з себе краплі роси на його спрагли уста. Подивився козак на ті маки — сказав — спасибі тобі земле

за твою ласку. Вкрилася ти маками як червоною китайкою. Ох, і багато ж тої крові пролито на твоєму просторі, крові молодії, юнацької. Квітуйте ж маки, нагадуйте людям про нашу славу. Хай вони їх збережуть, а в лиху годину хай боронять край рідний, як ми боронили. Сказав — схилив голову на землю тай заснув на віки, повитий червоними маками.

(Записала Марійка Івашук з платівки «Пісня Чарівниці» вид. Т-ва Укр. мист. в Торонті).

Михайло Ліщинський

« ПЕЛЮСТКУ МАКУ, ВІТРЕ, ПРИНЕСИ »

Пелюстку маку, вітре, принеси,
Що в Жаркові між жита впала,
Бо бачити я хочу, чи вона така, як ті,
Що їх колись гранати розірвали.

Пелюстку маку, вітре, принеси. . .
Таку, як та, що при межі в полях
Заквітла багром на чолі стрільця,
Що впав за рідний край там у боях.

Пелюстку маку, вітре, принеси. . .
Крізь гори - ріки - океани,
Бо сила в тій пелюстці там така,
Що згоїть всі вояцькі болі - рани.

Пелюстку маку, вітре, принеси. . .
Нехай скажу онукам своїм,
Які то маки красні в нас цвіли,
Як йшли під Бродами великі бої.

Пелюстку маку, вітре, принеси,
Щоб внукам, як євшан, лишити,
Щоб і вони дорогу там знайшли,
Де бій буде останній той великий.

(З бюлетеню «Будьмо Готові!» станиці кол. вояків 1. УД УНА в Аделайді, Австралія)

Василь Ємець

Козак-Однорічник Війська Запорізького

ТЕАТРАЛЬНА БУТАФОРІЯ ЧИ СИМВОЛ КОЗАЦЬКОЇ СЛАВИ

„Салдатська маса дуже охоче йшла на національні гасла і залюбки приймала історичну традицію; дуже легко воскресали навіть зовнішні форми Козаччини, не тільки в назвах, але і в убраннях, навіть в козацьких чубах та оселедцях. Це був здоровий національний рух ідейного характеру”.

Проф. Дмитро Дорошенко

ВАСИЛЬ ЄМЕЦЬ

Козак - однорічник полку ім. Гетьмана Петра Дорошенка.

(Автор цієї статті)

В кінці 1956 року Індуський Президент Неру приїздив до Америки для пересправ з Американським Президентом Двайтом Айзенгауером. Як звичайно в таких випадках, американська преса протягом кількох днів

багато писала про ту зустріч та містила світлини того найвищого репрезентанта індуського народу. Чи Ви, Читачу, зауважили вигляд його одягу? Чи ви звернули увагу на його шапку, на свого роду жупан, що сягав до колін, чи на його штани, що так тісно облягали його ноги, що виглядали немов патики?!

І що з того, що той одяг походив з XIV століття, Неру гордо з'являвся в нім скрізь і всюди. Навіть йдучи на офіційні прийняття, він не одягав загально прийнятого в таких випадках фраку чи сурдугу, а все приходив в своїм національним одязі...

А як це бувало у нас? Бачив я творців нашої республіки зблизька й при різних okazіях і особисто знав їх. Вони все ходили в піджаках, а часто можна було бачити їх, декого в московських „касоваротках”, а декого доводилось бачити в московській „шинелі”, а пізніше в англійському „френчі”. Винятком з наших державних провідників був лише Гетьман Павло Скоропадський. Він не тільки на всіх офіційних авдієнціях в столиці України все був убраний якщо не в козацьким одягу нащадків Запорозжців — Кубанських Козаків то в чудовім білім парчевім історичнім гетьманським жупані, в якому з'являвся й на чужині.

Козацький дух наших славних прадідів наказував відроджувати й козацькі жупани, високі з кольоро-

вими верхами шапки та козацькі шаравари, бо зрозуміло, що хто носитиме козацьку уніформу, той не посміє її обезцешувати вчинками, бо буде zdegradований зі стану Козака-Лицаря.

Не те відношення до „жупанів” та інших атрибутів нашої рідної козацької минувшини було у тих, що послипли від чужих „современних огнів”, зігнорували козацьку духовість українського народу, заступили її духовістю Маркса чи московських соціалістів-революціонерів. Коли всеж зовнішні прояви нашої козацької духовости нагадували за себе, то їх, в ліпшому разі, терпіли, як якесь зло, без якого годі обійтись; а в гіршому — глумились, хоч кожна шануюча себе нація була б з них горда.

„З неукритою злістю” — пише проф. Дмитро Дорошенко — глузувала стаття Володимира Винниченка з пробудження історичної традиції: „замиготіли в очах червоні жупани, кунтуші, запахло димом гармат, свіжою кровію, гнилим трупом. Бунчуки, булави, дипломати, пани державці” (Дмитро Дорошенко — „Історія України” т. I. Ужгород, 1932. Стор. 357).

Таке відношення до наших традицій було увіковічене навіть і в поезії. Не вірите? Читайте ж:

*Вас тішать жупани й кунтуші,
Вас тішить брязкіт бунчуків...
О, полохливі, гідкі душі,
Раби незрівняних рабів!*

Нераз читав я ці рядки й нераз глибше над ними замислювався. Звичайно, раби захоплюються чужим, бо для рабів чуже все краще, ніж своє рідне! Як же та наша героїчна молодь, наші хлібороби, що десятками тисяч вписувались в козацькі реєстри та делегації, які в козацьких жупанах звертались до Центральної Ради з просьбами узаконити їх... як ті сини Лицарської України, що своїм трупом вкривали Рідну Землю та

ПЕТРО БОЛБОЧАН

Полковник - козак з козаків, лицар з лицарів повітного Війська Запорізького.

поливали її своєю, скажемо за Шевченком, „святою кровію” — як вони могли мати „полохливі” та „гідкі душі” та бути „рабами, незрівняних рабів” — це, мабуть, секрет автора тих рядків, д-ра Микити Мандрики, відомого соціаліста - революціонера. (М. І. Мандрика, „Мій Сад”. Поезії, том другий. Вінніпег, 1941, стор. 49).

Та не лише самі соціалісти так дивляться як д-р Мандрика. Як рідкі виїмки і серед українців представників різних угруповань ще й тепер знаходяться такі, що не розуміють справжнього значення потреби відродження козацької традиції та які мабуть через це в „жупанах”, в „шл-

ках з шликами" й в „козацьких шароварах" бачуть лише „театральну бутафорію" чи непотрібні „пережитки минулого".

Вони помиляються та ще й дуже! Ще більше вони помиляються, оскільки належать до військовиків!!! Казав колись Наполеон, що зайвий гудзик на мундирі вояка і він з більшим успіхом виграватиме бої! Забувають зупротивці козачого одягу й

МИКОЛА САХНО - УСТИМОВИЧ
Полковник - творець Українського Вільного Козацтва на Полтавщині.

те, що це в „жупанах", в „шاپках з шликами" та з „оселедцями" Запоріжці у Стамбулі „закурювали люльки", а в самому серці Московщини, в її Кремлі, „годували своїх коней".

Забувають вони й те, що в наші часи, за голову Петра Болбочана, славного Кошового новітнього Війська

Запорізького, з його „оселедцями", „жупанами" та „шароварами" москвини сто тисяч карбованців гарантували тому, хто принесе їм голову того лицаря і козака з козаків воскреснувшого Українського Козацтва. Та й ні одне наше військо не вкрило себе такою славою, як новітні Запоріжці, а зокрема Запорізька Кіннота з її „жупанами", „шароварами", „оселедцями" та „шликами"...

Та вертаємось до справи козацького одягу.

Українська традиційна, козацька уніформа, як слушно якось писав Григорій Одайник (певно якийсь козацький старшина) — це частина того національного мосту, що лучить минуле з сучасним та є певним проводарем до нашого козацького усвідомлення. Чи дивуватись, що навіть і соціаліст - революціонер, ген. штабу Полк. (пізніше генерал) Всеволод Петрів носив козацького жупана, як і його весь полк.

Козацький традиційний одяг, це, розуміється, лише певна уніформа, але ті, хто її носитимуть, напевно будуть наповнені й козацьким духовим змістом, що можуть зробити наш наряд державним велетнем, для якого уже не будуть страшними й небезпечними його захланні сусіди.

Скажуть противники відродження козацької традиції, а зокрема — козацької уніформи, що в часи танків та поштовхових літаків, смішно в них лізти в довгополюх жупанах, в широких штанах та у високих шاپках з довгими шликами. Авже ж що смішно! Побачивши таке диво й автор цих рядків перший би зайшовся сміхом. Але справа в тому, що в нашу атомову добу, ніхто з повна розуму не буде посилати козаків у танки, поштовхові літаки чи ще в які інші майбутні мілітарні винаходи в нашім історичнім козацькім одязі.

Наше майбутнє Козацтво вже з ранніх юнацьких років має відповідно

свого віку при звичаюватись до найбільш модерної зброї та дбати за виховання козацької лицарської моралі, збудованої на засадах віри в Бога. Безвірникам — не місце серед майбутніх Козаків - Лицарів! Козацтво передусім має бути духовим монолітом, без чого й найбільш могутня зброя буде пукалкою з бузини!

Щож до козацьких шароварів, шапок з кольоровими шликами та козацьких жупанів — все те буде творити чудову парадну уніформу, в яку наше Козацтво буде вбіратись у вільні дні від щоденної праці та науки; в часах різних парадів, релігійних, державних та традиційних козацьких свят.

Вбірається ж Англійська Королівська Гвардія в такі величезні шапки, що здається їй голову зверне. Але ніхто з розумних англійців не висміює тих шапок. Вбірається шотландське Військо в спідниці й світить голими колінами, та напевно нікому з шотландців і в голову не спадає глумитись з того вбрання, початки якого губляться у замряченій віках давнині. Ніхто з них не лізе в тих спідницях до танків чи літаків, але я не бачив більшого захоплення та гордості, що їх виявляють шануючі своє рідне сини Шотландії й цілої Бритійської Спілки Народів.

А що сказати за грецькі фески з величезними китицями та за грецькі фрізовані спідниці, що більше пасували б балерінам, ніж воякам. Але не зважаючи на це, тяжко їм уявити грецьких воєнків щоб вони не парадували у свята та при всяких національних okazіях у тих фрізованих спідницях та ще й сніжно-білого кольору. І хоч озброєні модерними рушницями, вони гордо переходять вулицями і менших міст в тому, мабуть, більш як тисячелітнім одязі своїх предків. Й крім хіба більшовиків нема такого грека чи грекині, що глумилась би з того рідного й питомого

ДМИТРО СТОПКЕВИЧ

Підполковник новітнього Війська Запорізького.

грецькому народові національного вбрання.

Так, як нині вже майже розвіявся між нами соціалістичний дурман, розвіється й большевицький чад, яким Москва і наші зрадники приспали чуйність нашого так трагічно обдуреного народу. Я вірю прийде відродження мого славного Українського Народу, а з ним прийде і до відродження його славного Козацтва. Тоді нікому і в голову не спаде висміювати „пережитки минулого” та „театральну бутафорію”, як то часом тепер роблять самоотвержені прихильники всього модерного. Бо здоровий з природи розум нашої з діда-прадіда Козацької Нації, очищений в стражданнях неznаної ще неволі, скаже своє слово і в цій справі. Бо дух

нації не зникає зі зникненням одного чи й кількох поколінь. Не зник і не зникне й наш козацький дух. Він нагадає ще про себе й світові, як не тепер, то в четвер.

Так! Прийде той час, коли Україну знову покрийть червоні, зелені, сині та всякі інші козацькі жупани! Й нікому в голову тоді не прийде висміювати нашу рідну красу. То буде парадний одяг нашого Козацтва, в яким його бачитимуть по різних національних святах в церквах, по різних забавах, парадах тощо!

З того одягу не тільки не будуть сміятись, але будуть горді з нього. Й коли в майбутньому наше Ко-

зацьке Військо парадуватиме на вулицях старого Києва, що бачив козацькі полки Великого Богдана, що бачив старих Запорозжців та Запорозжців наших часів — то вже зранку не проглядні маси народу залягатимуть хідники й зі сльозами радості вітатимуть красу, силу, гордість та славу України — її воскреснувшє Українське Козацтво!

Примітка:

Знімки подані в цій статті позичено з архіву ВШановного автора Побратима Василя Ємця, за що висловлюємо Йому найщирішу подяку.

Редакція «У. К.»

Левко Р. Суслик

ПРОЧИТАЙТЕ ВСІ — НА ТЕМУ ДНЯ !

Українська Громада на терені В. Британії ще до недавна відставала від інших країн поселення українців у вільному світі, а перед Україною була в боргу, саме тим, що не було організовано станиці Українського Вільного Козацтва. Були лише симпатки УВК, які передплачували журнал „У. К.” і цим морально підтримували Козацьку Ідею, а себе на душі. Але тепер ми вже маємо дві станиці УВК...

Якось одного разу йдучи центром міста я побачив у виставовому вікні взутьового склепу, „козак-бутс” — козацькі жіночі чоботи, що їх продають в Англії. Підходжу до винної крамниці, на вікні пляшки з наклейкою „Козак водка”. Дивлячись на ці пляшки, я міркував, як то спритні англійські купці використовують наше славне козацьке ім'я, реклямуючи покупцям, що те, що є козацьке то є добре.

Аж ось підходить до мене земляк із Полтавщини, нащадок колишніх козаків, розкуркулений, з яким пе-

ребував я у московському кацеті. — Привіталися. Я показую на пляшки. „О... так, дуже смаковита козацька горілка! Я все її купую” — відповів земляк. — „В таких разі давайте, вступимо в ряди Українського Вільного Козацтва”. — „О, ні, земляче! Я демократ, а козаки, то знаєте...” там уже недалеко й до гетьманства!” Власне через те, що козаки мали аж забагато демократії — Україна в неволю попала. Якраз, наше козацтво було і буде носієм правдивої і розумної демократії — виясною землякові.

„Шкода, я вже старий, який з мене вже козак буде — хай молодші йдуть у козаки!”... І земляк чим скоріше чкурнув від мене. Та вслід йому я сказав — „похоже, земляче, що Москва ще мало нас товкла”.

Зжалься, Боже! Як то прикро спостерігати, що серед нашої спільноти на еміграції, є такі „демократи”, що свого рідного, традиційного, славного цураються, а на чуже поклада-

ються. Одні з надією споглядають на Чан-кай-шека, що він допоможе Україні звільнитися з московських пазурів. Інші на Маодзе-туна, що той „батько” допоможе націонал - комуністичну Україну дістати. Ще інші, надіються, що „правільне” застосування ленінської національної політики — принесе щастя Україні... Та цур їм всім цим „демократіям”.

Національне сумління нас спрямовує на своє рідне історичне, славне традиційне — це козацтво. Тільки плекання козацького лицарського духа, козацьке заповзяття — допоможе українському народові стати вільним. Наш нарід на Рідних Землях, що перебуває тепер у тяжкій московській неволі, якраз з пістизмом згадує героїчні чини і часи своїх попередників, безстрашних лицарів-козаків, що боролися за волю України з численними зовнішніми ворогами і своїми ворохобниками.

Очевидячки те, що в підсоветській пресі і літературі в Україні зустрічаються такі перли як „Свідки козацької слави” або „Мені на зустріч іде правдивий козак, і де він тут узявся.” і т. п. окреслення козацької минушини, безперечно це насторожило Москву і мабуть тому, її вірний вислужник секретар КПУ — Шелест змушений був написати книжку „Україна наша радянська”, в якій викривив козаччину, підключивши історичне козацьке в безперервний ланцюг спільного буття з москалями. Заборонити в підсоветській пресі згадувати козацькі часи, Москві неви-

гідно, бо це сприяло б ще більшій журбі за козацькими часами і підсилювало б хотіння їх відродити серед українського народу. Тому Москва поступила з козацькою ідеєю так, як з творами Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка — повикидала з них все найнебезпечніше для Москви. Книжка Шелеста „Україна — наша радянська”, можна сказати, — це підручник - вказівка для письменників, журналістів, учителів, пропагандистів і т. п. Вістря тієї праці спрямовано на те, як треба трактувати козацькі часи, на советській лад. І вже маємо наслідки. В новому числі советської „Літературної України” з 12. жовтня 1971 року читаємо: „Прогресивну роль в історії українського народу, у зміцненні двох братніх народів російського й українського, у возз'єднанні України з Росією відіграла Запорозька Січ, яку Карл Маркс назвав „козацькою республікою”...

Тож українцям у вільному світі у відповідь на книгу Шелеста треба відповісти — „Україна — наша козацька” збільшенням наших зусиль і рядів Українського Вільного Козацтва.

Примітка редакції: ВШановний автор повищої статті додав до неї 20. долярів зібраних на передплату нашого журналу і вже заснував Станіцію УВК. Отож, своє слово доповнив ділом.

Щиро дякуємо!

Редакція „У. К.”

УВК НА 55-МУ РОЦІ СВОГО ІСНУВАННЯ

ЗАПОРОЗЬКА СІЧ МАЛА 38 КУРЕНІВ

Козацький Рух відроджений на чужині після Другої світової війни в країнах вільного світу, де поселились непокірні ворогам українці, поступово але невпинно розростається в своїй організаційній мережі. Такий успіх пояснюється трьома основними засадами козацької ідеології.

1) Приймаємо в свої ряди „кожного, хто в Бога вірує”, як казали запорожці, то є, не зважаючи на інші світоглядні прикмети українця-кандидата, на місце його походження, на його політичні переконання.

2) Приймаємо до козацького стану всякого віку молодь і старших людей, а тому „козацькому роду нема переводу”. Тому наша організація не підлягає природньому виміранню, як всі українські комбатантські організації.

3) УВК є парамілітарною, **не політичною і не партійною організацією**. УВК ставиться лояльно до всіх українських самостійницьких угруповань і працює для ідеї боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, не зважаючи на форму устрою і влади в майбутній, звільненій від окупанта Україні. Про форму устрою і влади у вільній Україні рішатиме український народ на Рідних Землях у вільно вибраному Сеймі, або способом вільного й таємного всенароднього референдуму.

Отож, плакаючи українські козацько-військові лицарські чесноти та творючи парамілітарні кадри, УВК працює для зміцнення Ідеї Української Самостійної Соборної Держави і для утримання козацьких традицій в справі оборони та боротьби не за владу в Україні і на еміграції, а за фізичну й духову волю України та за соборне співжиття й співпрацю еміграції. УВК відкидає взаємну внутрішню боротьбу, як найбільше зло і шкідливе явище в життю української спільноти, завжди пам'ятаючи, що УВК є власністю цілої нації, а не окремої її частини, групи чи партії...

Повищі засади вже втілились і в будівництві наших осередків, помімо неприхильних і перешкоджаючих рейдів і часом інтриг з боку тих, що не хочуть нам сприяти. На наш успіх в напрямі згаданих засад вказують назви — імена патронів наших станиць, що їх добровільно і з власної ініціативи козаків прийняли собі станиці при їх заснуванні. Ті назви вказують на пошанування окремими станицями різноманітних українських історичних поста-

тей: святих, князів, гетьманів, державних мужів, воєначальників, політиків, діячів чи окремих подій з Визвольної боротьби, що залишили по собі в історії різноманітні, притаманні їм світогляди й поступовання, що між собою навіть діаметрально різняться.

Але, помімо того, наші станиці, об'єднані одним козацьким духом, і тими засадами, що ми їх навели, дисципліновано співіснують соборно і працюють під одним проводом.

Тут подамо назви наших станиць в хронологічному порядку їх нумерації так, як вони засновувались.

Станиця ч. 1. ім. Князя Дмитра Байдн Вишневецького, збірна з розкиданих по широкому світі Побратимів та Почесних Козаків, на цей час осідок в Чикаго, ЗСА.

Чис. 2. ім. Генерала Івана Омеляновича-Павленка, кол. Кошового Отамана Слобідського Козацького коша, в Чикаго, ЗСА.

Чис. 3. ім. Гетьмана Івана Мазепи в Калгарі, Альберта, Канада.

Чис. 4. ім. Гетьмана Богдана Хмельницького в Ошаві, Онтаріо, Канада.

Чис. 5. ім. Гетьмана Пилипа Орлика в Норт Суррей, Британська Колумбія, Канада.

Чис. 6. ім. „22-го Січня” в Ньюарку,стейт Нью Джерси, ЗСА.

Чис. 7. ім. Полковника Івана Богуна в Перт, Західня Австралія.

Чис. 8. ім. Кошового Отамана Петра Калнишевського в Ст. Албанс, Вікторія, Австралія.

Чис. 9. ім. Генерала Мирона Тарнавського в Ютиці,стейт Нью Йорк, ЗСА.

Чис. 10. ім. Св. Великого Князя Володимира, збірна при Обласному Отаманові УВК на ЗСА. Захід з Побратимів в тих місцевостях області, де ще нема станиць, на цей час в Чикаго, Ілліной, ЗСА.

Чис. 11. ім. Великого Князя Ярослава Мудрого в Торонто, Онтаріо, Канада.

Чис. 12. ім. Президента Карпатської України монс. Августина Волошина в Едмонтоні, Альберта, Канада.

Чис. 13. ім. Поповичівський курінь Отамана Якова Кухаренка в Каракасі, Венецуеля.

Ч. 14. ім. Військового Отамана УВК генерала Івана Цапка в Нью Йорку, ЗСА.

Ч. 15. ім. Гетьмана Петра Конашевич-Сагайдачного в Карльштадті, ст. Нью Джерси, ЗСА.

Чис. 16. ім. Першого Лицаря Залізного Хреста Командарма Генерала Михайла Омеляновича-Павленка в Денвері, Колорадо, ЗСА.

Чис. 17. ім. Генерал-Хорунжого Тараса Чупринки Командира УПА в Салісбурі, Південна Австралія.

Чис. 18. ім. Полковника Михайла Кричевського, збірна при Обласному Отаманові УВК на ЗСА-Схід з Побратимів в тих місцевостях, де ще нема станиць УВК, на цей час в Бергенфільді, Нью Джерси, ЗСА.

Чис. 19. ім. Гетьмана Павла Скоропадського Першого Військового Отамана УВК в Гленвію, стейт Ілліной, ЗСА.

Чис. 20. ім. Симона Петлюри Головного Отамана в Феніксі, стейт Арізона, ЗСА.

Чис. 21. ім. Гетьмана Павла Полуботка, збір-на при Обласному Отаманові УВК на Англію з Побратимів, де ще нема станиці, на цей час в Дербі, Англія.

Чис. 22. ім. Отамана Болеслава Шашкевича в Едмонтоні, Альберта, Канада.

Чис. 23. ім. Інженера Михайла Сороки в Редінг, Англія.

Чис. 24. ім. Великої Княгині Св. Ольги в Карльсруге, Зах. Німеччина.

Отож, мережа нашої організації нараховує 24 станиці, а крім того, має ще кілька осередків, що перебувають в стані організування й оформлення станиць.

На Запорізькій Січі було 38 куренів. У нас за порогами батьківщини має бути не менше, а з часом і більше.

Ант. К.

Примітка редакції: Маємо в пляні і його по-ступово виконуємо — поміщувати на обкладинці „У.К.” образи патронів всіх наших станиць. — Ред. „У.К.”

РОСТЕ КОЗАЦЬКА СИЛА

Не так давно ми відмічували в нашому журналі створення окремого молодечого роя при Станиці ч. 6. „22. СІЧНЯ” в Ньюарку, з нагоди Обласного З'їзду УВК на Сході-ЗСА. В місяці вересні вступили у наші ряди: мама, дочка Маруся — студентка університету і учень публічної школи юнак Андрійко — Сисаки з Дірборну біля Детройту, а в далекій Австралії в місяці грудні 1971 року до станиці УВК ім. Генерала Тараса Чупринки вступили як молодші юваки брати Богдан і Михайло Лесіви. Але це не є останні. В січні цього року поповнив козацькі ряди Побр. Іван Карабін з Карльсруге в Німеччині, його малий синок Володя і дружина Вероніка, бо як пише: „Я хочу стати тим першим козаком, який має бути прикладом всім нашим українцям і хочу виховати свого сина на справжнього українського Козака”. При цьому батько повідомляє, що 15 січня їхня мала українська громада влаштувала для дітей різдвяну ялинку. Сам він виступав у ролі Діда Мороза, роздаючи дітям маленькі дарунки, а малий синочок Володя продеklamував віршик „Я маленький Козак”, за що приявні нагородили його рясними оплесками.

Віршик подаємо в цілості:

Я маленький Козак!

Хоч родився на чужині,

Але тато казав,

Що Україна то моя Батьківщина

І я її любити повинен.

Що найкраща на світі,

То наша земля,
Де Дніпро, і степи, і Карпати.
Що за волю і долю її
Все на світі ми мусимо віддати.
Я люблю Україну мою,
Золоту нашу Вкраїну.

І як тільки я трошки ще підросту.
Піду битись за Неї до загину!

Малий Володя виступав в шараварах і вишиваній сорочці. Крім нього виступав ще мішаний хор, танцювальна група і молоді декламатори.

Маленька громада, серед чужого моря, але яка сильна духом і високо патріотична. Це досконалий взір для нас усіх на чужині й благородний приклад для наслідування.

Лист закінчується словами: „Прошу вибачення, що я вам це описую. Кінчу з вами листовну розмову і сподіюсь, що вкортці вже одержите протокол зборів нашої Станиці. Ваш відданий Іван Карабін. Воля Україні! Слава Козацтву!”

Читає листа і мається вражіння, що це лист не з чужини, але з далекої дорогої України, стільки в ньому посвяти і любови для рідної землиці Не зневіра, навпаки: глибока і свята віра в перемогу! Це той бальзам для тіла і для душі, що дає насагу і кріпить сили, бо є для кого жити й працювати.

Честь Вам, Дорогі Друзі, на чужині, що горите найвищою Ідеєю — Любов'ю до Матері України, єдиної нашої Батьківщини.

П. Б.

КОРНИЛО ІВАН МЕДВІДЬ

Підполковник УВ в УВК. Генеральний Осаул Військових Справ Генеральної Управи УВК від 1-го травня 1969 р. Колишній летун в 1941 р., а в роках 1943 - 45 старшина 1-ої Української Дивізії УНА, командир гранатно - кулеметної сотні. Ранений за участі в збройній боротьбі проти большевиків. Лицар Хреста Українського Козацтва з мечами й золотою лавровою гілочкою та зіркою на орденській стьожці та інших військових відзначень.

* * *

ЧЛЕН УВК ЯР СЛАВУТИЧ СТАВ ГОЛОВОЮ ОСЕРЕДКУ НТШ

У грудні 1971 р. відбулися перевибори Осередку НТШ на Західню Канаду, що має свій осідок в Едмонтоні в Альберті. На голову осередку одногласно обрано д-ра Яра СЛАВУТИЧА, професора Альбертського університету. Дякуючи за обрання, д-р Яр Славутич згадав, що сто років тому його предок, харківський адвокат Михайло Жученко (1840-1880), був одним із засновників і щедрих добродіїв НТШ. Таким чином, козацькому роду нема переводу!

І В ДАЛЕКІЙ АФРИЦІ ЧИТАЮТЬ НАШ ЖУРНАЛ

Від Високостойного Графа д-ра Івана Шептицького, братанича Сл. П. Митроволита Графа Андрея, редактор нашого журналу одержав листа, що його нижче пом'явимо, і за його сердечний зміст складаємо глибоку подяку.

Преторія, Півд. Африка, 14. 2. 72
Слава Ісусу Христу!

Ласкавий Пане Інженер!

Сердечно дякую за листа, що його я одержав недавно тому, і за два кварталники, що надійшли два дні тому.

Я прочитав їх з великим заінтересованням і з повним признанням для гарної форми й багатого змісту. Зібрання стільки цікавих історичних подій в нашій теперішній діяспорі, вимагало очевидно великого труду.

Щиро gratulую гарного успіху і переспілю сердечні побажання дальшого розвитку „У. К.”

З правдивою і щирою пошаною, відданий
Іван Шептицький

* * *

ДЕЩО З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

.... Ваш чи наш журнал є чисто Козачий національний. Коли б наші усі українці пішли були так, як нам показує дорогу наш журнал, ми б мали ТОДІ Україну... Можемо мати і тепер при спільній боротьбі.

Денвер, Колорадо, 13 грудня 1971 р.

М. Антоненко"

* * *

.... шлю свою скромну лепту на Видавничий Фонд нашого славного козацького журналу. Прошу мені вірити, кожне число читаю з глибокою насолодою духа, роздумуючи над нашою колишньою козацькою славою. Кожне нове число настрює мене оптимістично, що „не вмерла іще козацькая мати!” Слава всім трудівникам козацького слова, нехай добрий Господь і наша козацька Божая Мати — умножать Ваші сили.

Монсен, Пенсильванія, 12. 12. 1971.

Щиро відданий у Господі

о. Микола Федорович"

* * *

.... я від Вас „Українське Козацтво” почув. І ось Вам моя оцінка: про давнє козацтво багато співають і будуть співати, а в журналі з Вашої друкарні нема чого читати... Я вже переконався.

28. 12. 71. Брентфорд, Онтаріо.

С. Максим"

(Підкреслення наше. Коментар зайвий. Ред. „У. К.”)

ПАМ'ЯТІ ПОБРАТИМА ПО ЗБРОІ...

Ряди 5-ої Станції Українського Вільного Козацтва ім. Гетьмана Пилипа Орлика у Валей, Б. К. в Канаді, прорідилися з відходом у вічність одного з її ревних членів, підхорунжого Григорія ТУРКА, який після довшої недуги упокоївся 13-го грудня 1971 року, на 71-му році життя.

Бл. пам. Григорій Турко народився 19 квітня 1901 р. в селі Городище Василянське, Сокальського повіту, в українській православній родині. Як молодий хлопець, в часі революції в Україні вступив до Українського війська і служив до 1920 р. в Сокальській Бригаді, досягнувши ступінь ройового. Був ранений і перебував у полоні в Денікіна, в большевників та поляків. За бойові заслуги був нагороджений хрестом УНР, Воєнним Хрестом, Хрестом УГА і Хрестом Українського Козацтва з мечами та золотою й срібною лавровими гілочками і двома зірками на стьожці.

До Канади прибув 1927 року, поселився в Саскачевані і працював на залізниці СіПіАр. Згодом перенісся до Вінніпегу, де заложив ресторан і вів його 12 років. В 1954 році одружився і вкортці переїхав з дружиною до Ванкуверу, де проживав аж до смерті.

Покійний був членом УНО, Стрілецької Гро-

мади, а від 1967 р. також Українського Вільного Козацтва. Був діяльним членом тих організацій, а зокрема брав активну участь в житті 5-ої станції УВК. Був також діяльний в церковному житті, належав до церковного хору.

У 1968 р. захворів на серце і до повного здоров'я вже не прийшов. Залишив у глибокому смутку дружину Марію, чотирьох синів: Григорія, Євгена, Петра й Володимира, 13 внуків, сестру і брата в Канаді та три сестри в Україні.

Похорон відбувся 16 грудня 1971 р. з церкви Успення Пресв. Богородиці у Валей, Б. К. Похоронні відправи, Службу Божу і Панахиду провів о. капелян УВК П. Блажук. З прапорами при домовині стояли: сотник М. Заяць, бунчужний С. Німець і хорунжий В. Ткачук. Тіло поховано на цвинтарі Форест Ловн в Борнабі.

Під час короткої тризни поминальне слово виголосив Отаман 5-ої Станції УВК, полк. Т. Грінченко, вказуючи на те, що покійний ціле своє життя служив українській справі.

Спи спокійно, Дорогий Побратиме, Вічна Тобі Пам'ять!

Присутній

ПРАПОРЦІ НА МОГИЛАХ КОЗАКІВ

„В козаків був звичай ставити на могили ЧЕРВОНІЙ прапорець. Це в основному безперечна правда, але фактично не на всіх козацьких могилах ставили червоний прапорець; таким прапорцем відзначали тільки козаків, померлих в мужній силі, а на могилах старих, т. зв. „сінових дідів“ ставили БІЛИЙ прапорець, — про це свідчить проф. Яворницький

в „ІСТОРІЇ ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ“. Навіщо ж принагідно обличчя всіх покійних козаків без розмежування віку життя вкривали червоною китайкою, як військовою „запорожською“, як то згадується в пісні”.

(З листа Миколи Битинського з 14 серпня 1969 р. до Редакції Українського Генерального і Геральдичного Товариства).

ПІДСУМОК „КОЗАЦЬКОГО ДАРУ”

На потреби Генеральної Канцелярії УВК на заклик Почесного Отамана Ген. Штабу Генерал-Кошового Павла Шандрука, поміщеному в ч. 2 (16) нашого журналу, зложили добровільні пожертви за час від 1 листопада 1971 р. до 20 лютого 1972 р. слідуючі Побратими, прізвища яких подаємо в хронологічному порядку, а після них — суми в доларах:

Комітет співпраці станиць УВК в ЗСА-Схід 46.50; Олександр Запара 3.00; Станиця УВК ч. 7. ім. Полк. Івана Богуна в Перті, Зах. Австралія 9.00; о. Николай Вояковський 10.00; Петро Федоренко 10.00; Обласна Управа УВК на ЗСА-Захід (інж. Микола Чопівський) 10.00

та станиця УВК ч. 17. ім. Ген. Хор. Тараса Чупринки в Аделаїді, Південна Австралія (Огаман ст. М. Висоцький) по постанові її Управи 15.00. При тому Управа згаданої станиці закликає інші станиці піти її шляхом і допомогти Генеральній Управі гідно репрезентувати ціле УВК.

Разом за цей час — 103.50 дол., а всього з попередніми трьома виказами: 473.75 дол.

Усім Вишановним Посестрам і Побратимам, згаданим у всіх виказах, висловлюємо ще раз найщирішу подяку за підтримку нашої праці не лише на слові, але й на ділі!

Генеральна Управа УВК

ЖУРНАЛИ І ЧАСОПИСИ

Адміністрація „У.К.” досі висилала наш журнал до редакцій всіх головніших українських періодичних видань, а тепер буде висилати тільки до тих, що і нам присилають свої видання. За час від 1 грудня 1971 до 29 лютого 1972 р. ми дістали:

Журнали:

1. „ЕКРАН” — український ілюстрований журнал для молоді і старших, ч. 59-60, жовтень-грудень 1971. Відпов. редактор і видавець А. Антонович.
2. „ЖІНОЧИЙ СВІТ” — видає Організація Українок Канади ім. Ольги Басарабової, чч. 11-12 (1971) та 1 (1972).
3. „НОВИНКИ З ПАНСІОНУ” ім. Івана Франка, Торонто, ч. 6, жовтень-листопад 1971. Голова редакційної колегії — Марія Пастернакова.
4. „АВАНГАРД” — журнал української молоді, видає Центральна Управа СУМ, чч. 4, 5, 6 — 1971.
5. „МОЛОДА УКРАЇНА” — журнал української демократичної молоді, видає Центр. Ком. ОДУМ, чч. 196 (1971) та 197 (1972).
6. „ГУЦУЛІЯ” — ілюстрований кварталник Гуцульського Т-ма „Чорногора” в Чикаго, редагує колегія: голова д-р Василь Стефурак. Ч. 4 (20) 1971.
7. „САМОСТІЙНА УКРАЇНА” — орган Центральної Управи ОДВУ, головний редактор Михайло Панасюк. Ч. 1 — січень 1972.
8. „ХРОНІКА” парафії Українського Православного Катедрального Собору Св. Князя Володимира Великого, Чикаго. Редагує ко-

легія на чолі з Настоятелем Протопресвітером о. Федором Білецьким. Ч. 16-17, грудень 1971.

9. „ПРАВОСЛАВНИЙ УКРАЇНЕЦЬ” — церковно-громадський місячник УАПЦ (Соборноправної), редагує колегія. Ч. 124, жовтень-грудень 1971.
10. „ДЗВІН” — видає Братство Св. Покрови УАПЦ в Аргентині. Редагує колегія. Ч. 6, жовтень 1971.
11. „УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК” — орган УПЦеркви в Америці. Видає редакційна колегія. Ч. 17 — грудень 1971.
12. „РІДНА ЦЕРКВА” — український православний церковно-релігійний журнал, редагує колегія, видавець — Вище Церковне Управління Автокефальної Православної Церкви на чужині. Ч. 89 — січень-березень 1972.
13. „ЦЕРКВА І ЖИТТЯ” — орган Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського, редагує колегія. Ч. 4 (85) — липень-серпень 1971.
14. „ЦЕРКОВНИЙ ВІСНИК” — видає Українська Католицька Парафія Свв. Володимира і Ольги в Чикаго. Редагує колегія. Чч. 25 (1971) та 1, 2, 3, 4 (1972).
15. „МИРЯНИН” — місячник на правах рукопису, редагує Юрій Теодорович. Ч. 1-2, січень-лютий 1972.
16. „ЄВАНГЕЛЬСЬКА ПРАВДА” — редагує комітет, видає Михайло Фесенко. Чч. 8 і 9, листопад-грудень 1971.

17. „ХРИСТИАНСЬКИЙ ВІСНИК” — орган Українського Євангельсько-Баптистського Об'єднання Канади, редагує колегія. Ч. 1-2, січень-лютий 1972.
18. „УКРАЇНСЬКА КНИГА” — орган Бібліографічної комісії А і К НТШ, Т-ва українських бібліотекарів і Т-ва українських книголюбів. Редагує колегія. Чч. 2 і 3, квітень-вересень 1971.
19. „БІБЛІОС” — журнал української бібліографії, редактор д-р Сидор Чорторийський. Ч. 136, січень-березень 1972.
20. „АБН-КОРЕСПОНДЕНЦЕ” — бюлетень Антибольшевиського блоку народів, редагує колегія. Чч. 5 і 6, вересень-грудень 1971.

* * *

Часописи:

1. „КАЗАК” — орган казачього національно-освободительного движенья. Франція.
2. „БАТЬКІВЩИНА” — орган української консервативної думки. Торонто.
3. „ГОМІН УКРАЇНИ” — суспільно-політичний тижневик. Торонто.
4. „УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ СЛОВО” — офіційний орган Української Народної Помочі в Америці. Пітсбург.
5. „ВІЛЬНЕ СЛОВО” — часопис національної єдності. Торонто.
6. „МЕТА” — орган Української Національно-Державинської Думки. Мюнхен.

* * *

ХТО ПОМАГАЄ ВИДАВАТИ НАШ КВАРТАЛЬНИК (Крім точних кольпортерів, передплатників і післяплатників)

ВИКАЗ ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД від 1. грудня 1971 до 29 лютого 1972 р.

Новий КНЯЖИЙ ДАР зложив Ген. Хор. о. Николай Ваяковський в сумі **100.00** доларів.

(Це вже сьмий з черги Високостойний Добродій, що так щедро підтримує наш журнал.)

З нагоди Свят Різдва Христового — Роман Степаняк 5.00 дол.

Замість квітів на свіжу могилу Побратима ГРИГОРІЯ ТУРКА —

Отаман ст. УВК ім. Гетьмана Пилипа Орлика Полк. Трохим Грінченко 20.00 канад. дол., то є 19.00 ам. дол.

Інші дари:

Д. Стопкей 5.00 дол., С. Костик 1.00, Й. Вишневецький 5.00, І. Панченко 5.00, І. Винник 24.00, В. Мошинський 5.00, В. Левицький 3.00, Е. Мельник

1.50, Ю. Каменецький 2.00, Є. Різник 10.00, О. Запара 3.00, М. Бабій 1.00, І. Гнойовий 1.00, А. Пелесей 1.00, М. Гетьман 1.65, М. Тишовницький 1.00, М. Антоненко 5.00, о. М. Федорович 2.00, О. Семотюк 14.20, С. Сокач 5.00, о. Ю. Гулей 1.00, С. Кузьменко 5.00, Л. Палій 8.00, С. Лобойко 2.00, о. Г. Сіваченко 1.00, М. Котульський 3.00, Ген. П. Федоренко 10.00, М. Боярський 5.00, Т. Боднар 5.00, В. Божик 1.00, о. Л. Островський 11.00, о. А. Кість 6.00, Станиця УВК ім. Гетьмана Ідана Мазепи 15.00, д-р Яр Славутич 5.00, Полк. М. Янів 15.00, о. Н. Литваківський 5.00, М. Клепачівська 5.00, П. Багрій 1.00, М. Суптеля 1.00, М. і А. Адамовичі 3.00.

РАЗОМ ЗА ВІДЧИТНИЙ ПЕРІОД
дол. 328.35

Всім Вшановним жертводавцям щиро-сердечне побратимське спасибі!
Редакція і Адміністрація «У. К.»

ЧИ ВИ ВЖЕ ЗАПЛАТИЛИ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1972 РІК?
Коли ні, то **ВИШЛІТЬ ЇІ ЯКНАЙШВИДШЕ**, щоб ми не стримали висилки для Вас чергового числа журналу.

За Вашу ласкаву увагу до цього прохання заздалегідь щиро дякуємо.

Адміністрація «Українського Козацтва»

ДО П О Р У Ч А Є М О

придбати

«КОРОТКУ ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ».

Ця чепурно і з ілюстраціями видана книжечка, яку написав Антін Кущинський, у формі легкого до читання викладу на 102 сторінках, допоможе ширшому українському суспільству пригадати славне минуле нашої Церкви та про її успішну боротьбу проти ворогів державної України. Її зміст дає надію та підносить віру в краще і непереможне майбутнє українського церковно-релігійного життя і державного існування нації. Книжечка також придатна як підручник для українознавчих шкіл і має для того конспективні запитання до кожного розділу.

Ціна цієї книжечки при замовленні для парафій або шкіл з покликанням на оголошення в цьому журналі — лише ДВА долари.

Замовляти на адресу видавництва:

St. VLADIMIR BROTHERHOOD

2250 W. Cortez Street

Chicago, Ill. 60622 U. S. A.

ЧИ ВИ ВЖЕ ЗАПЛАТИЛИ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1972 РІК?
Коли ні, то ВИШЛІТЬ ЇІ ЯКНАЙШВИДШЕ, щоб ми не стримали ви-
сылки для Вас чергового числа журналу.

За Вашу ласкаву увагу до цього прохання заздалегідь
щиро дякуємо.

Адміністрація «Українського Козацтва»

(*)

ДОПОРУЧАЄМО

придбати

«КОРОТКУ ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ».

Ця чепурно і з ілюстраціями видана книжечка, яку написав Антін Кущинський, у формі легкого до читання викладу на 102 сторінках, допоможе ширшому українському суспільству пригадати славне мину-
ле нашої Церкви та про її успішну боротьбу проти ворогів державної
України. Її зміст дає надію та підносить віру в краще і непереможне
майбутнє українського церковно-релігійного життя і державного існу-
вання нації. Книжечка також придатна як підручник для українознав-
чих шкіл і має для того конспективні запитання до кожного розділу.

Ціна цієї книжечки при замовленні для парафій або шкіл з по-
кликанням на оголошення в цьому журналі — лише ДВА долари.

Замовляти на адресу видавництва:

St. VLADIMIR BROTHERHOOD

2250 W. Cortez Street

Chicago, Ill. 60622 U. S. A.

